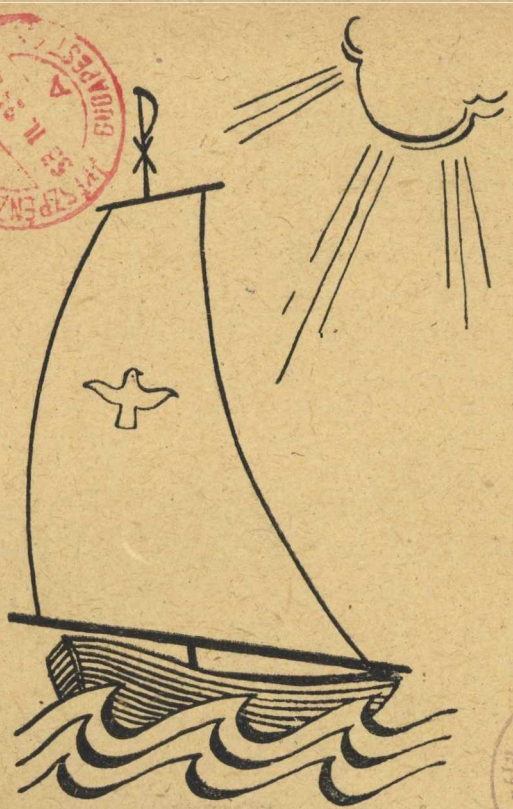

JÁNOS 12:24

LELKIPÁSZTOR

1953. FEBRUÁR HÓ

LELKIPÁSZTOR

Kiadja az Evangélikus Egyetemes Egyház Sajtóosztálya
Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Vető Lajos
Előfizetési díj egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft
Csekkszámla: Lelkipásztor Kiadóhivatala, Budapest 220-507
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bpest, VIII., Puskin-u. 12. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály. Telefonszám: 142—074

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

Az Egyházak Világtanácsának lucknowi konferenciái. *Péter János* 49

Hozzászólás Péter János református püspök lucknowi beszámolójához. *Dr. Vető Lajos* 60

Igehirdetések:

Böjt III. vasárnapja 63

Böjt IV. vasárnapja 65

Böjt V. vasárnapja 67

Virágvasárnap 69

Nagypéntek 72

Útmutató. Fordítási és exegetikai megjegyzések a délutáni ószövetségi alapigékhez. *Dr. Pálfi Miklós* 74

Nagyheti igehirdetések. *Koren Emil* 81

Folyóiratszemle. *Dr. Szilády Jenő* 88

† Dr. Mohácsy Lajos 93

† Rimár Jenő 93

Közérdekű tudnivalók 95

Révai nyomda I. sz. telephelye, Budapest V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34
Példányszám: 700. – Felelős: v.: Nyáry Dezső.

Péter János református püspök:

Az Egyházak Világtanácsának lucknowi konferenciái*

Ha komolyan meg akarjuk érteni az Egyházak Világtanácsa lucknowi gyűléseit, akkor bevezetőben felelnünk kell arra a kérdésre, hogy Amsterdam után az Egyházak Világtanácsa második nagygyűlését miért tartják 1954-ben és nem 1953-ban? Ismeretes, hogy az Egyházak Világtanácsa második nagygyűlése 1953-ra lenne esedékes és a korábbi határozatok emellett szóltak. Ennek a második gyűlésnek egy évvel későbbre való elhalasztása azért történt, mert szükségesnek tartották az Egyházak Világtanácsa vezetői, hogy az Amerikában, Evanstonban tartandó második nagygyűlés előtt a központi bizottság Kelet-Ázsiában ülésezzék. Ez az így megválaszolt kérdés felvet egy második kérdést. Mi tette szükségessé azt, hogy az Egyházak Világtanácsa második nagygyűlése előtt a központi bizottság Kelet-Ázsiában ülésezzék? A különböző lényeges ok közül, amely az evanstoni nagygyűlés előtt ezt a kelet-ázsiai központi bizottsági ülést az Okumené vezetői számára szükségessé tette, egyetlen egyet emelek ki, így megfogalmazva: az evanstoni nagygyűlés munkája érdekében szükséges volt a kelet-ázsiai egyházak vezetőinek egységes beavatása az Evanstonban megbeszélésre kerülő kérdésekbe. 1953-ról 1954-re maradt tehát az Egyházak Világtanácsának második nagygyűlése azért, hogy a központi bizottságnak és a vele összefüggő gyűléseknek alkalmuk legyen kelet-ázsiai konferenciákra.

Az evanstoni nagygyűlésnek egy évvel későbbre halasztásában tükröződik, a bizony mértékben mégis csak Genfre koncentrált, Egyházak Világtanácsa nem jelentéktelen problémája, a tagegyházakkal való szoros érintkezés fenntartása. Ez a sokrétű probléma világviszonylatban számos irányban érezhető, de mostanában különösen kifejezésre jutott három viszonylatban. Nem földrajzi, hanem teológiai viszonylatban, főleg a Faith and Order mozgalom volt vezetőivel való kapcsolatban érezhető. Brillioth érsek kivételével a Faith and Order hagyományos munkásai majdnem mind hiányoztak Lucknowból. Hiányoztak, pedig Lundban — igaz, hogy hosszadalmas vita után — a Faith and Order bizottság mégis csak beépült az Egyházak Világtaná-

* Elhangzott a magyarországi Ökumenikus Nagybizottság 1953. január 30-i ülésén.

csa szervezetébe. A Faith and Order mozgalomnak azok a vezetői sem voltak ott Lucknowban, akik ezen a beépítésen a lundi konferenciát megelőző időben és Lundban is odaadóan munkálkodtak. Lucknowban viszont a Lundban elfogadott Faith and Order alkotmányára nézve nem jelentéktelen módosítási javaslat hangzott el. A javaslatot Dun püspöknek kellett volna előadni, de végül is maga Visser't Hooft főtitkár mondta el. A javaslat a Lundban elfogadott alkotmány 35. §-ának módosítására vonatkozott. Ez a paragrafus azt állapítja meg, hogy a Faith and Order bizottság alkotmányát az Egyházak Világtanácsának nagygyűlése vagy központi bizottsága módosíthatja, de csak az alkotmány negyedik fejezetében kifejtett alapelvek szerint. Ezek az alapelvek a Faith and Order mozgalom hagyományos elveit összegezik. A javaslat, amely Lucknowban elhangzott s amely Evanstonban tárgyalásra kerül, fel kívánja oldani a Hit- és Egyházalkotmányi Bizottság alkotmányának módosítását, a hit- és egyházalkotmány hagyományos alapelveinek érvénye alól. Ugyanakkor Lucknowban meleghangú köszönetnyilvánítás hangzott el a Faith and Order mozgalom távollévő munkásai felé.

A tagegyházakkal való kapcsolat problémája már inkább földrajzi viszonylatban tükröződik, — de nemcsak földrajzi viszonylatban —, a dél-afrikai egyházak magatartásán. Dél-Afrikából, sőt általában Afrikából senki sem vett részt a lucknowi gyűléseken. Viszont Visser't Hooft főtitkár — mint ismeretes — az elmult év tavaszán tett látogatást Dél-Afrikában, Marcel Pradervand pedig a Presbiteri Világszövetség titkára éppen a közelmultban. Visser't Hooft főtitkári jelentése utal a dél-afrikai egyházak részéről az Egyházak Világtanácsa felé irányuló kritikákra. A jelentés nem részletezi, de egyébként megállapítható, hogy a kritikák kettős irányúak: a faji megkülönböztetés dél-afrikai kormányzati és teológiai képviselői kifogásolják, hogy ezzel a kérdéssel az Egyházak Világtanácsa egyáltalán foglalkozik, viszont a faji megkülönböztetés dél-afrikai áldozatai kifogásolják, hogy ezzel a kérdéssel az Egyházak Világtanácsa nem elég erélyesen foglalkozik. Éppen ezért a főtitkár és a Presbiteri Világszövetség titkárának látogatása után az Egyházak Világtanácsának egyik komoly gondja lesz az előttünk lévő idők során a dél-afrikai kapcsolatok ápolása.

Hasonlóképpen földrajzi — de nemcsak földrajzi — problémák tükröződnek az ázsiai, elsősorban a kelet-ázsiai tagegyházakkal és nem tagegyházakkal való kapcsolat területén. Ezek a problémák tették szükségessé, hogy az evanstoni gyűlés egy évvel későbbre maradjon és közben Indiában megrendezhetők legyenek az Ökumené különböző konferenciái. Az Egyházak Világtanácsának kelet-ázsiai problémái nem újkeletűek. 1951. áprilisában ezért létesített kelet-ázsiai titkárságot az Egyházak Világtanácsa és ezért bízta meg a titkári teendők ellátásával dr. Rajah Manikam-ot ,az indiai lutheránus egyházak szövetségének volt titkárát. 1951. április óta dr. Rajah Manikam szorgalmas utazások során bejárta Indiát, Ceylont, Burmát, Formozát, Koreát, Japánt, Szumatrát, Jávát, Honkongot, Malájföldet, Szingapurt. Azok,

akik ezekről a területekről az egyházak képviseletében a lucknowi konferencián részt vettek, élénk visszhangot adtak dr. Rajah Manikam szolgálataira. Ezeken a területeken, ezeket a kapcsolatokat tovább mélyíti nemcsak a lucknowi konferencia hatása, hanem nemzeti ökumenikus bizottságok és ökumenikus tanulmányi bizottságok további létesítése minden országban a világnak ezen a táján. A kelet-ázsiai keresztyén egyházak képviselői tehát ilyen előkészítéssel vesznek majd részt az Egyházak Világtanácsa evanstoni nagygyűlésén.

Amikor Saroe Chakko, a lucknowi Izabella Thoburn College igazgat.ja az Egyházak Világtanácsának egyik elnöke, a végrehajtóbizottságban javaslatot tett arra vonatkozóan, hogy az Egyházak Világtanácsa központi bizottságának kelet-ázsiai gyűlését tartsák Indiában, ott éppen Lucknowban az Izabella Thoburn College-ban, akkor a végrehajtóbizottság egyik tagja — amit ezt Lucknowban némi humorral elmondták — megkérdezte Saroe Chakko kisasszonyt, hogy kit akar nevelni ezzel a lucknowi gyűléssel. A központi bizottság lucknowi záróülésén Saroe Chakko erre a jelenetre utalva elmondta, hogy ők — már mint az indiaiak — sokat tanultak ezektől az indiai ökumenikus konferenciáktól. Nem részletezte, hogy mit. Ugyanezen a zárógyűlésen az amerikai methodisták képviselője Oxnam püspök, az Egyházak Világtanácsának egyik elnöke, a vendégek nevében fejezte ki, hogy sokat tanultak. Tanultak megérteni valamit a kelet-ázsiai országok belső problémáiból és ezek iránt az egyház felelősségéből. Megrendülten és meghatóan beszélt Oxnam püspök az embertelen indiai nyomorról. A falvakban és városokban sínylődő tömegekről, a nézőre is megalázó látványt nyujtó riksa kulikról, a súlyos csomagokat cipelő vézna emberekről, az emberi életnek ezekről az anyagi kérdéseiről, mint „legsajátosabb hit kérdésekről." Valóban kérdés, hogy ki kit akart nevelni azzal, hogy az Ökuméne központi bizottságát Lucknowban hívták össze. Az mindenesetre bizonyos, hogy az Ökumené lucknowi és ezutáni szolgálataiban hasznos hatású lesz az Indiával, Kelet-Ázsiával és az ott jelentkező problémákkal való találkozás.

Hálás vagyok, hogy ennek a találkozásnak tanúja és részese lehettem. Köszönöm ökumenikus bizottságunknak, az Egyházak Világtanácsa magyarországi tagegyházainak, ezek között érthető módon éppen a református egyháznak, hogy ezen a konferencián képviseletével megbízott. Hálás vagyok a magyar református egyház zsinatának, hogy az Egyházak Világtanácsához intézett üzenetét Lucknowban képviselhettem. Hálás vagyok protestáns egyházaink közös teológiai tanulmányi bizottságának, hogy az evanstoni főtémára vonatkozóan kifejtett nézeteit Lucknowban képviselhettem. Isten előtt való ilyen hálaadásban képviseltem egyházainkat a lucknowi tanácskozásokban és ilyen hálaadásban adok számot most itt a lucknowi munkáról.

Az indiai ökumenikus gyűlések közül szolgálatom révén három gyűléssel kerültünk közvetlen kapcsolatba. Az Ökumenikus Tanulmányi Konferenciával (1952. XII. 27—30.), az Egyházak Világtanácsa végrehajtóbizottsága gyűlésével (1952. dec. 29—30.) és a központi bizott-

ság gyűlésével (1952. dec. 31— 1953. január 8.) A három gyűléssorozaton végigvonuló főbb témák a következők:

1. A keresztyén reménység jelentősége napjainkra nézve, 2. A felelős társadalom Kelet-Ázsiában a világhelyzet fényében, 3. Az ökumenikus mozgalom két fő célja, az egység és a misszió, 4. A főtitkár dél-afrikai útjáról szóló jelentés, 5. Az Egyházak Világtanácsa alkotmányának módosítása, 6. Az evanstoni nagygyűlés előkészítése.

A központi bizottság gyűlése részvevőinek megoszlása megközelítő pontossággal a következő: Ausztrália 4, Burma 1, Ceylon 3, Dánia 1, Fülöp-szigetek 2, Finnország 1, Franciaország 2, Formoza 1, India 23, Indonézia 4, Irán 1, Japán 3, Kanada 2, Kashmir 1, Magyarország 1, Malájföld 1, Nagybritannia 14, Nyugat-németország 6, Norvégia 1, Pakisztán 1, Svájc 3, Svédország 1, Új-Zéland 3, Északamerikai Egyesült Államok 28.

Az egyes témakörök tárgyalását a következőkben tudom jellemezni:

1. A keresztyén reménység jelentősége napjainkra nézve.

Erről a kérdésről négy előadás hangzott el. Kettő a tanulmányi konferencia keretében és kettő a központi bizottság gyűlésén. A tanulmányi konferencia keretében Visser't Hooft főtitkár és dr. P. D. Devanandan, az indiai KIE. irodalmi szakosztályának titkára, a központi bizottság gyűlésén pedig dr. J. A. Mackay a princetoni teológia igazgatója és a nemzetközi missziói tanács elnöke, valamint ugyancsak Devanandan tartott előadást erről a témáról.

A tanulmányi konferencián Visser't Hooft előadásában arról kaptak a részt vevők képet, hogy milyen tárgyalások során vált a keresztyén reménység az evanstoni nagygyűlésre javasolt főtémává. Devanandan előadása pedig arra irányította a figyelmet, hogy a kelet-ázsiai vallások reneszanszát, a hinduizmust és az iszlámot az evanstoni főtéma tárgyalásának körébe be kell vonni. Az előadások után kialakult vita főként a keresztyén reménység értelmezésére összpontosult. Ezzel kapcsolatban az eschatologia megvilágítását sürgették a konferencia részvevői. Szembenállt egymással a keresztyén reménység elvonatkoztatottan eschatologikus értelmezése és a konferencia részt vevőinek az az igénye, hogy a népek konkrét helyzetére nézve kell kifejezésre juttatni a keresztyén reménység tartalmát. A vita anyaga bizonyára új ösztönzést ad az evanstoni főtéma megfogalmazására kiküldött tanácsadó bizottságnak, a tekintetben, hogy a keresztyén reménység kettős értelmét jövőbe néző és egyúttal a jelen helyzetet megvilágító jellegét az evanstoni gyűlés elé kerülő végleges szövegében még világosabban kifejezze.

A főtémának a címe a lucknowi konferencián már más fogalmazásban került tárgyalásra, mint amilyen fogalmazásban ökumenikus tanulmányi bizottságunk ezzel a témával foglalkozott. A lucknowi konferencia előtt hozzánk érkezett anyag publikálása és a lucknowi konferencia között ez a téma új megfogalmazást kapott. Az új megfogalmazás így szól: „Krisztus a világ egyetlen reménysége". Időközben

tehát ebből a címből elmaradt ez a szó: az egyház. A lucknowi konferencián a megfogalmazásnak ez a része nem képezte teológiai vita tárgyát. A vita egyedül arra irányult, hogy szükséges-e hitvallási jelzőkkel kiegészíteni a címet ilyen formában: „a feltámadott Krisztus a világ reménysége", vagy: „a keresztrefeszített Krisztus a világ reménysége", vagy „a keresztrefeszített és feltámasztott Krisztus a világ reménysége". Végül is úgy döntött a gyűlés, hogy a címet ezek nélkül a hitvallási jelzők nélkül állapítja meg. Mackay professzor és Devanandan titkár előadásai alapján az a vélemény alakult ki, hogy a főtémát még egyszerűbben és közérthetőbben kell megfogalmazni és a megfogalmazásnál figyelemmel kell lenni a nem keresztyén vallások Kelet-Ázsiában tapasztalható felújítására.

A mi egyházainknak mind a két megnyilatkozása és ebben az összefüggésben az én szolgálatom is elsősorban ezzel a témával volt kapcsolatban. Ezzel a témával azért, mert a teológiai közös bizottságunk nevében Newbigin püspökhöz, a tanácsadó bizottság második ülése elnökéhez intézett levelünk az Evanstonban tárgyalásra kerülő szöveg tartalmával foglalkozik. A magyar református egyház zsinatának az Egyházak Világtanácsához intézett üzenete pedig kifejezni és munkálni akarta a keresztyén reménység értelmét és hatását a jelenlegi világhelyzetben.

Szolgálatom részben közvetve, részben közvetlenül, ezzel a két üzenettel függött össze. A tanulmányi konferencián, a végrehajtóbizottság ülésén és a központi bizottság gyűlésén elhangzott feszólalásaimban kifejezni igyekeztem azt a meggyőződésünket, hogy az Egyházak Világtanácsának valóban világtanácsnak és valóban az egyházak tanácsának kell lennie. E két tétel minden konzekvenciájával. Utaltam arra a bizonyos fokú kölcsönhatásra, amely a világ megoszlása és az egyház egysége között hitünk szerint felismerhető. Kifejeztem, hogy amilyen mértékig engedelmesen és jól munkáljuk az egyház egységét, olyan mértékig tudunk mi is hozzájárulni a világ mai kérdéseinek megoldásához. Kértem, hogy magukkal a tárgyalásokkal, a határozatok megfogalmazásával a konferencia járuljon hozzá a nemzetközi feszültség enyhítéséhez, a békés megoldásokra irányuló tárgyalások előkészítéséhez.

A konferencia hivatalos irományaként mindkét iratunkat megkapta a központi bizottság minden résztvevője. A végrehajtóbizottság jegyzőkönyvi jelentésben számolt be a központi bizottságnak az irataimkra vonatkozó tárgyalásokról.

A központi bizottság számos jelentős tagja juttatta kifejezésre azt az igényét, hogy a mai nemzetközi helyzet vitás kérdéseinek békés megoldása érdekében a központi bizottságnak nyilatkoznia kell, mert az általuk képviselt egyházak tagjai ezt a megnyilatkozást várják is a lucknowi gyűléstől.

Így jött létre a keresztyén reménység összefüggésében két **külön határozat.** Egyfelől a központi bizottság gondos tárgyalás után levelet intézett az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez, sürgetve a koreai

fegyverszünetet, a nagyhatalmak közvetlen tárgyalását és e tárgyalások során a vitákat okozó általános és részletkérdések békés megoldását.

Az evanstoni főtémára vonatkozó megnyilatkozásokat pedig a tanulmányi bizottságunk nevében írt levéllel együtt átadta a központi bizottság a tanácsadó bizottságnak további tanulmányozásra. Erről a két határozatról szól a chichesteri püspök, a végrehajtóbizottság és központi bizottság elnöke és Visser't Hooft főtitkár **közös levele Bereczky Albertthez, mint az ökumenikus bizottságunk egyik elnökéhez.**

A tanácsadó bizottság ez év augusztusában tartja ülését Svájcban. A tagegyházak megjegyzései, a központi bizottság lucknowi határozatai figyelembevételével megfogalmazza azt a körülbelül tízezer szavas szöveget, amelynek alapján 1954 augusztusában Evanstonban a nagygyűlés tárgyalni fog a keresztyén reménységről. Kívánatos lenne, hogy teológiai bizottságunk korábbi elhatározásához híven, a keresztyén reménység bibliai értelmének egzegetikai és biblica teológiai vizsgálatával tovább foglalkozzék.

2. A felelős társadalom Kelet-Ázsiában a világhelyzet fényében.

Erről a témáról három előadás hangzott el Lucknowban, kettő a tanulmányi konferencia keretében, egy pedig a központi bizottság gyülésén. A tanulmányi konferencián dr. T. T. Uwoky japán teológiai tanár és dr. Kenneth G. Grubb, az egyházak nemzetközi bizottságának elnöke tartott előadást. A központi bizottságban pedig az indiai anglikán egyház világi képviselője, Rajah Maharaj Singh, Uwoky előadása tükrözte a japán társadalom mély válságát, Grubb jellemezte a kelet-ázsiai események főbb tényeit, Maharaj Singh pedig kérte az Egyházak Világtanácsának támogatását az ázsiai népek szabadságmozgalmai számára.

A gyűlések indiai részt vevői érthető módon ennek a témának a megbeszélésében voltak a legtevékenyebbek. Ehhez hasonlóan csak még egy téma foglalkoztatta indiai atyánkfiait, a főtitkár dél-afrikai utazásáról szóló jelentés.

A témakörre vonatkozó megbeszélésekben három kérdés tükröződött jellegzetesen. Először, India belső gazdasági, társadalmi és kulturális helyzete, másodszor, a gyarmatosító tendenciákkal szemben való magatartás, harmadszor, az úgynevezett fiatal egyházak és a missziói mozgalmak viszonya.

Idői terjedelemben az éhinséggel küzködő indiai nép társadalmi és gazdasági problémáival foglalkoztak a legtöbbet a részt vevők. A konferencia indiai tagjait az útkeresés jellemezte, ugyanakkor az, hogy kérdéseik bonyolult összefüggésében nehezen tudnak eligazodni. De vannak már sokan közöttük, akik látják vagy sejtik, hogy a kínai nép új élete nyujt biztató példákat az indiai népnek is.

Az indiai részt vevők hangja akkor vált a legszenvedélyesebbé,

amikor a gyarmatosítás kérdéseit érintették. A konferencia egyik vasárnapi igehirdetője, dr. Ralla Ram, az észak-indiai keresztyén tanács végrehajtóbizottságának titkára, igehirdetésében az imperializmus bűneiről is beszélt. A gyűlés egy másik tagja arra utalt, hogy India függetlenségi küzdelmeiből hátán viseli az angol rendőrbotok nyomát. Magánbeszélgetésben mondta el, hogy bátyja bőrtönben őrült meg, anyját hasonló szenvedések vitték idő előtt sírba. Kelet-ázsiai részt vevői a konferenciának az indiaiakkal együtt, egyöntetűen az ottani népek szabadságigényét szólaltatták meg.

Indiában és a többi déli- és kelet-ázsiai országokban növekszik az az egyházi igény, hogy a gyámság minden formája alól felszabadultan, önállóan gyakorolják egyházi életüket az úgynevezett missziói és fiatal egyházak. Az ebben rejlő problémák életét az önuralomra törekvés sokszor eltakarja ugyan, de időnként hangzottak el türelmetlen megnyilatkozások is. Azt hiszem nem tévedek, ha azt mondom, a helyzet jellemzéséhez e tekintetben a következő tünet is hozzátartozik. Elmondtam számos indiai atyámfiának, hogy itthon, nálunk, lelkipásztoraink körében komoly érdeklődés lenne az indiai és a többi fiatal egyházak benszülött lelkipásztorainak igehirdetése iránt. Kértem, hogy ennek irodalmából kaphassak szemelvényeket. Az volt egész Kelet-Ázsiára nézve az egyöntetű válasz, hogy ilyen irodalom nincsen. A folyóiratok és egyéb kiadványok elsősorban a misszionáriusok tanulmányait és igehirdetéseit közlik.

Erre a témakörre vonatkozóan két határozat jött létre Lucknowban. Az egyiket a tanulmányi konferencia, a másikat a központi bizottság hozta. A tanulmányi konferencia határozata elsősorban Indiával foglalkozik, de a többi kelet-ázsiai nép ügyével is. Annak megállapításával kezdődik a határozat, hogy társadalmi forradalom megy végbe Kelet-Ázsiában. Ez magával hozza a társadalmi élet minden vonatkozásának és szerkezetének gyökeres megváltozását. Ilyen bevezetéssel szól ez a határozat az indiai földreformról, kimondva: ellenszolgáltatás nélkül a nagybirtokrendszer eltörlését. Szól az életszínvonal emeléséről, az egyház társadalmi felelősségéről. S erről a felelősségről szólva ezt állapítja meg: „Ha az egyház be akarja tölteni szerepét a társadalomban, bűnbánatot kell tartania és belső életét át kell rendeznie Isten Igéjének megfelelően."

A központi bizottság pedig levelet intézett a tagegyházakhoz és ebben a keresztyének felelősségét így mondja: „Mint annak szolgái, Aki szól hozzánk a pohár vízről, a mindennapi kenyérről, fel kell ismernünk, hogy Ázsiában egész népek vannak, amelyek élelem, ruházat és lakóhely kétségbeejtő hiányában szenvednek. Nekünk támogatnunk kell mindazok erőfeszítését, akik az anyagi és szociális jólét megteremtésén munkálkodnak."

Bár a központi bizottság ezt a levelet az Egyházak Világtanácsa minden tagegyházához megküldi mint lelkiismeretet felrázó helyzetjelentést a kelet-ázsiai népek nagy nyomoráról, ugyanakkor számot kell itt arról is adnom, hogy a konferencia indiai részt vevői öntudato-

san utasítottak el minden romantikus szánakozást maguk és népük sorsa felől, reménységgel hangoztatva, hogy problémáikat ők, maguk oldják meg.

3. Az ökumenikus mozgalom két főcélja, az egység és a misszió.

Erről a témáról két főelőadás hangzott el. Az egyiket a tanulmányi konferencia keretében dr. D. G. Moses, a nagpuri kollégium igazgatója, a másikat a központi bizottság gyűlésén D. T. Niles, a ceyloni KIE. titkára tartotta. Moses teológiai igazgató a misszióról és az egységről, mint az egyház életének és az ökumenének két pólusáról beszélt. Misszió az egységben és egység a misszióban — volt a főtétele. Gondos elemzését adta az egyház és a misszió ázsiai bonyolult életének. Teológiai helyzetük bonyolultságát az „ökumenikus felekezetieskedés" kifejezéssel jellemezte, amellyel azt akarta kifejezni, hogy a különböző felekezeteken belül van egy külön felekezet, amely az Egyházak Világtanácsával való kapcsolatot hangsúlyozza. Ez a megoszlás a megoszlásokon belül. Foglalkozott a lundi konferencia eredményeivel és hangsúlyozta — mint legjelentősebbet — annak felismerését, hogy a felekezetek tételeinek összehasonlításain túl kell jutni az egyházaknak Krisztushoz való viszonyához. Hasonlóképpen elemezte az egyháznak és missziónak az ázsiai nagy vallási tardíciókhoz való viszonyát. A keresztyénséget az a veszély fenyegeti Indiában, hogy a hinduizmus — mely abban a felfogásban él, hogy Istenhez sok út vezet és minden út jó — a beolvasztás kisértését tárja a keresztyénség elé. Jézus az istenség lehetséges inkarnációinak az egyike. Ez a főproblémája a keresztyén missziónak Indiában.

D. T. Niles a misszió és egység elválaszthatatlan azonosságát tárta energikus előadásában a konferencia elé. Ebben az előadásban keveselte azt az egységet, amelyet az egyházak az ökumenében kifejeznek. „Isten családja Jézus Krisztusban nem más, mint Isten felelete a közösséget kereső világ számára. Mi meghamisítjuk Isten feleletét, amikor csak az Egyházak Világtanácsát nyujtjuk a világnak ... Valamely igazság csak a többi igazsághoz való igaz viszonyában igazság. 2+2 az 4, de 2+2 csak akkor 4, ha 2+3=5. 2+2 csak egy számtani haladvány keretében négy. Önmagában 2 és 2 lehet 22 is. D. T. Niles sürgető egység keresésére Lilje püspök adott szellemes választ. Nagy derültség között jelentette ki, hogy ebbe a számtani alapműveletbe nem akar belebocsátkozni, de hangsúlyozta, hogy a felekezetek igazságtudatának rovására helytelen egységet keresni. Megállapítható volt, hogy az ázsiai keresztyének általában Nilesnek, a nyugatiak általában Liljének adtak igazat.

A tanulmányi konferencia sürgette a hinduizmus és buddhizmus tanulmányozására iskolák felállítását, megállapítva, hogy az izlám tanulmányozására már van ilyen iskola. Hangsúlyozta, hogy a lundi határozatoknak megfelelően sürgős lépéseket kell tenni annak az elvnek az érvényesítésére, hogy mindent együtt kell elvégezni, kivéve azo-

kat a dolgokat, amelyeket erős meggyőződés következtében külön-külön kell az egyházaknak cselekedniök. Ajánlotta a konferencia az Egyházak Világtanácsa és a Nemzetközi Missziói Tanács közös bizottságának figyelmébe annak fontosságát, hogy haladjon előre a Nemzetközi Missziói Tanács és az Egyházak Világtanácsa integrációjának tervével. De a központi bizottság ezzel a témával már lényegesen enyhébben foglalkozott, mondva, hogy közvetlenül a legszükségesebb azoknak a közös tevékenységeknek a fejlesztése, amelyek természet szerint következnek a két tanács „társulásából".

Ez a hangnembeli különbség jelképezi az egység törekvések lehetőségeinek a különbségét Nyugaton és Keleten. A konferencia előtt világos lett az, hogy míg a fiatal egyházak az egyesülés nagy lehetőségei között élnek, addig a nyugati úgynevezett történelmi egyházak ennek reális lehetőségeivel nem számolhatnak.

4. A főtitkár dél-afrikai útjáról szóló jelentés.

Mint ismeretes Visser't Hooft, az Egyházak Világtanácsa főtitkára, a mult év áprilisában és májusában meglátogatta a dél-afrikai egyházakat. Egyéni látogatása voltaképpen egy szélesebb körű delegáció látogatását pótolta. Az Egyházak Világtanácsának központi bizottsága szélesebbkörű küldöttség látogatását tartotta volna szükségesnek Dél-Afrikában. Ezt a tervet azonban a dél-afrikai egyházak különböző megfontolások miatt helytelenítették. Ezért került sor Visser't Hooft egyéni látogatására. A főtitkár erről a látogatsról részletes jelentést terjesztett a központi bizottság elé, elemezve a dél-afrikai helyzetet és javaslatokat téve a további tennivalókra vonatkozóan. A főtitkár jelentését a lucknowi központi bizottság ülésén érthetően nagy érdeklődés előzte meg. India részéről többféle formában hangzott el erélyes állásfoglalás a dél-afrikai viszonyokra vonatkozóan. Azt is megállapíthattam, hogy India legszélesebb rétegeiben, a társadalmi osztályok legfelsőbb és legalsóbb fokán egyaránt meleg visszhangra talált a Szovjetunió számos állásfoglalása, amellyel a dél-afrikai faji megkülönböztetést elítélte. Visser't Hooft jelentésének felolvasása előtt még a tanulmányi konferencia keretében a madrasi keresztyén kollégium professzora, Adynarajan tartott előadást a faji megkülönböztetések problémáiról. A tanulmanyi konferencia erélyes állásfoglalást kért ebben a vonatkozásban az Egyházak Világtanácsa központi bizottságától. Ennek érthető módon nagy visszhangja volt az indiai sajtóban. Indiai atyánkfiai érdeklődéssel hallották, hogy ezzel a kérdéssel a mi egyházi lapjaink is sokat foglalkoztak. A tanulmányi konferencia és a főtitkár jelentésének meghallgatása után a központi bizottság kifejezte biztatását mindazok felé, akik Dél-Afrikában és bárhol másutt a faji probléma megoldásán fáradoznak és felhív minden keresztyént, hogy ezeket a fáradozásokat hordozza állandó imádságban. Hangsúlyozta a központi bizottság határozata, hogy minden faji megkülönböztetés ellentétben van Isten akaratával és a keresztyéneknek az a feladatuk, hogy az ilyen megkülönböz-

tetésnek megszüntetésén munkálkodjanak. Ezzel összefüggésben foglalkozott a konferencia az amerikai egyházak néger problémájával is. Azt hiszem, hogy keresztyén bizonyságtételünkhöz tartozik, ha az ezekkel a kérdésekkel foglalkozó cikkeit egyházi lapjainknak, az indiai egyházi lapok részére megküldjük.

5. Az Egyházak Világtanácsa alkotmányának módosítása.

Mint ismeretes az Evanstonban tartandó nagygyűlés előtt a központi bizottság lucnowi ülése az utolsó érdemleges központi bizottsági gyűlés. Ezt követően csak közvetlenül az evanstoni gyűlést megelőzően, Evanstonban ülésezik a központi bizottság. Ezért az Egyházak Világtanácsa alkotmányára vonatkozó javaslatokat is a lucknowi gyűlés tárgyalta le. Az alkotmánnyal kapcsolatban két kiemelkedő javaslat került a lucknowi gyűlés elé. Az egyik: az Egyházak Világtanácsa elnökei működésének időtartamára, a másik az amerikai egyházak konferenciájára vonatkozott. Mindkét javaslat gondos és széleskörű vita tárgya volt Lucknowban. Az elsőre nézve az a határozat alakult ki, hogy a Világtanács elnökei nagygyűléstől nagygyűlésig szóló ciklusokra választassanak és közvetlenül újra nem választhatók. A másodikra nézve pedig az lett a határozat, hogy az észak-amerikai tagegyházak Egyházak Világtanácsa konferenciája tovább működik úgy, hogy ennek a kenferenciának vezető tisztviselője a végrehajtó titkár, akit ez a konferencia választ és aki ennek a konferenciának felelős. Jogosult a végrehajtó titkár arra, hogy a nagygyűlés, a központi- és végrehajtó bizottság gyűlésein és a Világtanács minden olyan gyűlésén, amely munkáját elősegíti, részt vegyen.

Ebben az összefüggésben említem meg, hogy a lucknowi központi bizottság az evanstoni nagygyűlés utáni időszakra George Bell chichesteri püspököt ajánlja továbbra is a központi bizottság és végrehajtó-bizottság elnökéül.

6. Az evanstoni nagygyűlés előkészítése.

Az evanstoni nagygyűlés előkészítésével külön albizottság foglalkozott. Ennek az albizottságnak én is tagja voltam. Az albizottság javaslatainak megfelelően a központi bizottság megállapította, hogy milyen előkészítő munkálatokkal és milyen várható programmal megy végbe az evanstoni nagygyűlés. Az előkészítő munkák dandárja a tanácsadó bizottság és a melléktémákra kiküldött tanulmányi bizottságok ez év augusztusában Svájcban tartandó gyűlésein történik meg. Ezzel az előkészítéssel összefüggésben utalva, ökumenikus tanulmányi bizottságunk eddigi munkájára, ajánlottam fel, hogy valamelyik tanulmányi bizottság Evanston előkészítése érdekében tartsa ülését nálunk, Magyarországon. Bár bejelentésemet a központi bizottság plenuma látható örömmel fogadta, Visser't Hooft főtitkár közölte velem,

hogy ennek a tervnek a megvalósítása az Ökumene részéről technikai akadályokba ütköznék, mert a tanulmányi bizottságoknak egy időben együtt kell ülésezniök Svájcban. Ajánlotta azonban, hogy hívjuk meg az Ökumene egy válogatott csoportját Magyarországra. Ezért ajánlatom helyett egyházunk vezetősége most Visser't Hooft főtitkár javaslatának mérlegelésével foglalkozik.

Egyházunk meghívást kapott az evanstoni előkészítőbizottságok közül az evangélizációval és a felelős társadalommal foglalkozó tanulmányi bizottságokba, valamint az európai együttműködés ökumenikus bizottságában való részvételre.

Az evanstoni nagygyűlésen a református egyházat három tagsági hely, az evangélikus egyházat egy tagsági hely illeti meg, de minden egyháznak jogában áll ugyanannyi hivatalos látogatót is küldeni, ahány tagsági helye van. 1953. december 15-ig kell bejelentenünk az Egyházak Világtanácsánál, hogy ezekből a helyekből mennyire tartunk igényt. Maga az evanstoni nagygyűlés 1954 augusztus 15-én kezdődik és augusztus 31-ig tart. Azt megelőzően azonban valamelyik amerikai egyetemi városban a Presbiteri Világszövetség tart konferenciát, melyen a presbiteri rend-szert tartó egyházak együtt készülnek az evanstoni nagygyűlésre. Az evanstoni nagygyűlés nyolc határozatot fog hozni. Egyik általános nyilatkozat lesz a tanácsadó bizottság által megfogalmazott szöveg alapján a keresztyén reménységről. A másik ezzel összefüggésben rövid határozat a tagegyházak felé. És ezek mellett hat külön határozat a kiegészítő témákra vonatkozóan.

Mint ismeretes, a kiegészítő témák a következők: 1. A hit- és egyházalkotmány: egységünk Krisztusban és megoszlásunk az egyházakban. 2. Evangélizáció: az egyház missziója. 3. Társadalmi kérdések: a felelős társadalom világ-perspektívában. 4. Nemzetközi ügyek: A keresztyének a világ-közösségért való küzdelemben. 5. Csoportok közötti viszonyulások: Az egyház a faji és népi feszültségek között. 6. Laikusság: A keresztyén ember a maga hivatásában.

Az evanstoni nagygyűlésen minden egyes kiegészítő témára nézve külön szakosztály alakul, amely a téma megtárgyalása után elkészíti a nagygyűlés elé a témára vonatkozó határozati javaslatát. Ezeknek a határozati javaslatoknak az alapszövegéhez az előkészítő munkálatok jelentős részét a tanulmányi bizottságok ez év augusztusában végzik el.

*

A konferencia érdekességei közé tartozott, hogy Nehru miniszterelnök, Radha-Krishnan, az indiai köztársaság elnökhelyettese is meglátogatta a konferenciát. Nehru előadásának főleg az adott érdekességet, hogy a kínai nép új életének jelentőségét igyekezett tudatosítani a konferencia tagjaiban. Radha-Krishnan látogatásának pedig az adott érdekességet, hogy őt tekintik a hinduizmus legjelentősebb mai tanítójának, egyúttal a keresztyén misszionáriusok legelső ellenfelének. A

keresztyénség és a hinduizmus egymáshoz való viszonyára vonatkozó kérdést a hindu sinkretizmus szellemében válaszolta meg.

Azt hiszem, azzal tudom a leghitelesebben összegezni az Egyházak Világtanácsa lucknowi gyűlését, hogy idézem a zárógyűlés egyik megnyilatkozását. A központi bizottság tagjai zömének a meggyőződését fejezte ki Marc Boegner, azt hangsúlyozva, hogy jobb határozatot hozott most az Egyházak Világtanácsa Lucknowban, mint amilyet hozott 1951-ben Torontóban és a mostani határozatban több örömük lesz a tagegyházaknak, mint akkor. Hadd húzzuk ezt itt is hálás szívvel alá. Egyúttal mondjuk el, hogy az a lelkiismeret felrázó munka, amely a béke érdekében az egész világon folyik és amelynek új nagy győzelme volt a népek bécsi békekongresszusa, jól tükrözte eredményeit a lucknowi konferencia részt vevőin és határozatain is.

Ismerve a sajtóban már közölt és az itt elmondottakat, azt hiszem nem túlzunk annak megállapításával, hogy az Egyházak Világtanácsának lucknowi központi bizottsági ülése nem jelentéktelen mértékben ádott hangot annak, amit az egyházaknak ma hitből el kell mondaniok. Ez pedig a hálaadás komoly alkalma az egyházban. De nem is az az igazán jelentős, amit a központi bizottság Lucknowban ki tudott mondani, hanem az a reménység, amelyet lucknowi határozataival a tagegyházakban ébresztett az Egyházak Világtanácsának további jó szolgálatai iránt. Ebben a felismerésben adunk hálát és ebben a felismerésben kérjük az egyház Urának áldását az Egyházak Világtanácsának további jó szolgálataira.

Dr. Vető Lajos püspök:

Hozzászólás Péter János református püspök lucknowi beszámolójához

Igen tisztelt Ökumenikus Nagybizottság! Kedves Testvéreim!

Azt hiszem, még nem kísérte akkora figyelem, érdeklődés és annyi imádság külföldre utazó magyar egyházi delegátus útját, mint Péter Jánosét, amikor Indiába, az Egyházak Világtanácsa Központi Bizottságának ülésére utazott.

Mi, magyar protestánsok, hozzá vagyunk szokva ahhoz, hogy ökumenikus kapcsolatainkat egyházaink képviselőinek kiküldésével, azoknak nevezetesebb alkalmakon való személyes részvételével is ápolják és fenntartsák. Különösen így van ez a felszabadulás óta. Hiszen volt-e példa ebben az évszázadban olyan élénk személyes kapcsolatokra más országokban élő keresztyén testvéreinkkel, mint éppen ezekben az esztendőkben, éppen a felszabadulás után? És volt-e annyi külföldi látogatóhoz szerencsénk, mint éppen ama nagy változás óta, hogy hazánk és népünk rálépett a Magyar Népköztársaságban a szocializmus útjára?

Péter János útja elé mégis szokatlan érdeklődéssel fordult a magyar protestantizmus. Még a legkevésbbé érdeklődő honfitársunk figyelmét is ráirányította erre az útra az a körülmény, hogy Péter János *Indiába* utazott.

Hiszen Indiáról a legtöbb embernek ma is olyan romantikus elképzelései vannak! Gyermekkori olvasmányaink alapján úgy áll India előttünk, mint a misztikus, titokzatos, csodálatos, *mesés* India, sokezer különös szépséggel és érdekességgel, mely nem kis vonzerőt gyakorol képzeletünkre. Péter János püspöktársam nem romantikát és misztikus érdekességet ment keresni Indiába, hanem dolgozni ment, komoly feladat végzésére kelt útra. Nagyon alapos tájékoztatójában nem is hallunk ezekről a romantikus érdekességekről, de nem azért, mintha ezeknek a meglátására talán nem lenne érzéke és megfigyelőkészsége, hanem azért, mert a titokzatos érdekességekben bővelkedő India képe tulajdonképpen egyike azoknak a mesterfogásoknak, melylyel bizonyos jól ismert hatalmasságok igyekeztek leplezni a valóságot, az igazi Indiát. Péter János tájékoztatója alapján India most már úgy áll előttünk, mint egy óriási embertömeg országa, melyet mérhetetlen emberi nyomorúság és szenvedés jellemez. Nem azért, mert ilyennek kellene lennie, hanem azért, mert évszázadokon át kizsákmányolták és elnyomták a nyugati gyarmatosító hatalmasságok s ez a hatalmas nép csak most keresi és tapogatja a szabadság és a haladás útját.

Az a körülmény, hogy a Központi Bizottság éppen Indiában ülésezett, valóban kitűnő környezet volt ahhoz, hogy az Egyházak Világtanácsának vezető emberei ne elefántcsont-toronyba zárkózva, a való élettől és a történelemtől elvonatkoztatva végezzenek valamiféle elvont és érdektelen munát, aminek semmi értelme és jelentősége nincsen, hanem, hogy végre egyszer már mélyebben belenézzenek az emberi élet, a mai élet problematikájába.

Ez a látszólag mellékes körülmény, tehát a lucknowi konferencia színtere bizonyára nem kis mértékben járult hozzá ahhoz a szerencsés fordulathoz, mely Péter János jelentéséből, de a hivatalos külföldi egyházi tájékoztatókból is kitűnik, nevezetesen, hogy a való élethez s annak problémáihoz közelebb jöttek s lényegesen kedvezőbb határozatokat hoztak, mint amilyenek például a hamis perspektíva alapján létrejött torontói határozatok. Indiában, ahol naponta leplezetlenül tárult szemük elé a nagy és szörnyű emberi nyomorúság, nyilvánvalóan jobban meglátták azokat a feladatokat is, amire az ige kötelezi és indítja a keresztyéneket az emberszeretet jézusi nagy parancsának vonalán.

Ehhez hozzájárult egy másik külső körülmény is, nevezetesen a nagy népi demokratikus Kína s a szörnyű háború borzalmaitól szenvedő Korea közelsége is, s az, ahogyan ez országokra az ázsiai és afrikai népek néznek.

De kedvezett a lucknowi konferenciának az a körülmény is, hogy Ázsia népei nagyobb mértékben jutottak most szóhoz, mint máskor és másutt. Amikor Péter János beszámolójának azokat a részeit olvas-

tam, amelyek az ázsiai delegátusok felszólalásait ismertették, vagy pedig a délafrikai faji kérdésről szóltak, a Népek bécsi Világkongresszusa jutott az eszembe, ahol persze sokkal nagyobb számban s részletesebben ecsetelték Afrika és Ázsia elnyomott népeinek képviselői azokat a szörnyű állapotokat, amelyek közt százmilliók vergődnek és küzdenek az életért, a szabadságért és a békéért. Bizonyára ez a körülmény is elgondolkodtatott nem egy Nyugatról érkezett delegátust.

Mindehhez hozzájárult azonban az a jó munka is, amelyet indiai útja előtt mindenekelőtt maga Péter János végzett heteken át, készülve nagy útjára, továbbá az az alapos és lelkiismeretes munka, amellyel ökumenikus bizottságunk teológiai munkaközössége a segítségére sietett.

Persze, a kedvező fordulat éppen csak hogy elkezdődött az Egyházak Világtanácsában. Ezt meg kell állapítanunk, akármennyire örülünk is azoknak a pozitív határozatoknak, amelyekkel végre komolyan szembe néztek a keresztyénségre a világ és az emberiség mai történelmében ráháruló feladatok megoldásának.

Péter János tájékoztatójában méltán hangsúlyozta, hogy magyar protestáns egyházainkra és különösen ökumenikus bizottságunkra további komoly munka hárul. Amikor az ökumenikus bizottság evangélikus tagjai és a magam nevében köszönetet mondok Péter Jánosnak, nemcsak az értékes és nagyon tanulságos tájékoztatóért, hanem a jó munkáért is, melyet Indiában végzett, egyúttal igérem azt is, hogy felismerve annak nagy jelentőségét, evangélikus egyházunk a református testvéregyházat s annak vezetőségét ebben a munkában még nagyobb odaadással fogja segíteni, mint eddig tette, hogy *Evanston*ban is, de az előtt is, a magyar protestantizmus megint komoly szót tudjon szólni s az Egyháznak jó útra térni látszó Világtanácsát még kedvezőbb és eredményesebb állásfoglalásokra serkentse.

Egyúttal legyen szabad javasolnom, hogy a magyarországi Ökumenikus Nagybizottság Péter János értékes beszámolóját meghallgatva, fejezze ki örömét és megelégedését a fölött, hogy az Egyházak Világtanácsának Központi Bizottsága lucknowi konferenciáin a világbéke érdekében, de különösen a koreai háború megszüntetése érdekében olyan komoly és pozitív lépésekre szánta el magát, kérve a világ keresztyén hitünk szerinti reménységét, a Jézus Krisztust, tegye valóban áldottá ezeket a lépéseket s hozza el mielőbb a napot, amidőn a koreai s egyéb mai háborúban sínylődő népek mérhetetlen szenvedése, véget ér s a nemzetközi feszültség enyhültével a világ népei az egész földkerekségen békében munkálkodhatnak jobb sorsuk kialakításán.

Igehirdetések

Böjt III. vasárnapja.

Isten báránya és a tanú

Ján. ev. 1, 29—30.

Bárhol és bármikor olvassuk a bibliát, sohasem azt mondja és sohasem úgy mondja, ahogyan mi szeretnénk és amit igen sok komoly bibliaolvasó ember is talán éppen a legkegyesebb emberi szándékkal szeretne kiolvasni belőle: szép és felemelő, vagy éppen szellemes gondolatokat Istenről és az emberről, Istenről és az életről. Megfigyelted már, hogy a bibliában milyen kevés úgynevezett gondolat és vélemény található? Megfigyelted már, hogy a biblia mindig „mondogat", a biblia mindig kijelent valamit: Tetteket, cselekedeteket, eseményeket mond el, tényeket, valóságokat jelent ki, — mert az Isten igéje nem elröppenő szó csupán, hanem maga a cselekvés, az ige sohasem tér vissza üresen, hanem elvégzi a maga munkáját. Éppen ezért az ige olvasása és hallgatása is, de meg a hirdetése és tanulása is, ha az valóban az ige olvasása és valóban az igére odahallgatás és hirdetés, akkor sohasem marad gyümölcstelen, hanem meghozza a maga eredményét, akár a megítélés, akár a felmentés formájában.

Felolvasott szentigénk is olyan eseményt, olyan tényt, olyan valóságot tár elénk, amelyet nemcsak a biblia „mondogat" itt is, meg másutt is, hanem nekünk is „mondogatnunk" kell, hogy elvégezze rajtunk és közöttünk is a maga munkáját. Ez az ige ma sem akar üresen, eredménytelenül visszatérni tőlünk, mert nem akarja, hogy üresen, kongó eredménytelenséggel térjünk vissza az otthonunkba és a mindennapi munkához! Ez az ige döntés elé akar állítani bennünket ezekben a böjti napokban, amikor a golgotai kereszt egyre élesebben rajzolódik lelki-szemünk elé. Ez az ige arra „kíváncsi", hogy tudunk-e mi úgy bizonyságot tenni az Isten Bárányáról, mint Keresztelő János, tudunk-e mi úgy rámutatni Jézusra, hogy abból az életével Krisztus, az Isten Báránya mellett bizonyságot tevő tanúnak a rámutatása lesz?

Ez a szó *„bizonyságtétel"* a mai egyházi szóhasználatban — bizonyos körökben — *közkedvelt, mondhatnám divatos szó s mint minden, ami divatos, egyúttal elkoptatott is.* Sokszor halljuk, vagy talán nem magunk is nem egyszer elmondtuk már a dícsérő szót, hogy valamilyen összejövetelen vagy bibliaórán szép bizonyságtételek hangzottak el. Baráti körben, hasonló gondolkodású emberek között vallásos „érzelmekről", vallásos „gondolatokról" beszélni és bizonyságot tenni lehet, szép és felemelő, de nem biztos, hogy bibliai! Isten Bárányáról nem lehet „szépen", hanem csak „életesen" bizonyságot tenni. Hogyan?!

Mindnyájan jól ismerjük Grünewald Mátyásnak azt a híres festményét, amely a megfeszített és meghalt Krisztust ábrázolja. Krisztus feje féloldalt dől és a kép homlokteréből valami borzalmas elevenséggel mered elénk a meghalt Krisztus ostorcsapásoktól meggyötört teste az elszenvedett kínok megtapintható nyomaival. Ez a kereszt ott áll abban a világban, amelyet a festő Máté evangélistának ezekkel a szavaival akar megrajzolni: „És sötétség borult az egész földre". Semmi világosság nincs a képen! A kereszt egyik oldalán ott áll középkori német ruhában Jézus anyja, Mária. Csupa szomo-

rúság és emberi fájdalom, hiszen fiát tudja a kereszten! János a tanítvány fogja fel karjaiba. A kép másik oldalán azután ott áll Keresztelő János, a prófétának és aszkétának a vonásaival. Ujjával a keresztre mutat, valami hihetetlenül szemléletes gesztussal. Lába előtt a Bárány melléből vér csörgedez a kehelybe. Az az odamutatás azt akarja mondani, hogy akire én rámutatok, az az Istennek ama bárányа, aki elveszi a világ bűneit! És a képen ott olvasható az a felirat is: „Néki növekednie kell, nékem pedig alább szállanom!"

Ez a kép nagyszerűen szemlélteti, hogy *ki tekinthető Jézus tanújának.* Keresztelő János az első tanú, akinek az alakjáról leolvashatjuk, hogy mit jelent tanúnak, az Isten Bárányа bizonyságtevőjének lenni. Tanúnak lenni azt jelenti, hogy éppen Krisztusra mutatni és róla, mint az Istennek ama Bárányáról tanúskodni, bizonyságot tenni akkor, amikor ott van a keresztre feszített, amikor összeroppannak az embernek a legszebb és legdédelgetettebb álmai, amikor nem a barátom, nem a hasonszőrű ember kérdez, — akkor, akkor rámutatni a keresztre, Istennek ama Bárányára, aki elveszi és elhordozza a világnak és benne az én bűnömet. És tanúnak lenni annyit jelent, hogy Neki növekednie kell, nekem pedig alábbszállanom!

A tanú Isten küldötte — Keresztelő János is az! — aki Isten ügyét képviseli ebben a világban. de aki szólja is aki mondogatja is azt, amiért az Isten elküldötte, amiért Isten a gyülekezetben hivővé, pappá és presbiterré tette, aki bizonyságot tesz akkor is, amikor összeomlik minden álomvár és hamis reménységvirágokkal beültetett tündérkert — az élet kicsiny és nagy dolgaiban, kellemes és kellemetlen perceiben rá tud mutatni arra a keresztre, amelyen egy halott Ember csüng, — a világ üdvözítője, a világ Megváltója! Istennek a tanúi ebben a világban csak azok lehetnek, akik mind kisebbekké lesznek, akik hajlandók magukra venni azt a sorsot, hogy mind jobban eltűnjenek amögött, amit Isten szól és üzen általuk az embereknek, a gyülekezetnek. Jézus is ilyen bizonyságtételre akarja nevelni tanítványait, amikor lelkükre köti: „Aki vallást tesz rólam az emberek előtt, arról én is vallást teszek az én mennyei Atyám előtt, de aki megtagad engem, azt én is megtagadom!" Az minden, amit tanítványaitól megkövetel: hogy vallást tegyenek róla az emberek előtt, hogy vállalják a harcot életük minden csábításával és kísértésével szemben. Azért, mert számukra Krisztus a Bárány, mert számukra Krisztus az élet, és ők nem akarnak külön életet élni, hanem csak Ő vele, csak Vele együtt akarnak élni!

Persze ennek a tanúnak a szájában *a bizonyságtétel nem szép szó, hanem élet, hanem magatartás, megbocsátás, szeretet, hűség és állandó szolgálat.* S ezzel azt is megmondtuk, hogy az Isten Bárányáról tanúskodni csak önmegtagadással lehet! Ha valaki Róla akar tanúskodni, az vegye fel az Ő keresztjét és úgy kövesse Jézust, annak életében a bűnös, önös, önző élet lezáródott, annak a szívét, a lelkét Őhozzá kell kötnie és úgy kell Hozzá kötnie, hogy ezt a köteléket szét ne tépje, meg ne lazítsa a keresztyén gőg fülledt levegője. Mert a tanúnak azt is meg kell tanulnia, hogy még az Úr birodalmában végzett munka nagyszerű eredményei láttára se feledkezzék meg az intelemről: „Aki azt hiszi, hogy áll, vigyázzon, hogy el ne essék!"

Legyetek nékem tanúim — hangzik felénk is az igéből Krisztus felszólítása. Ezt a hívást nem lehet elutasítani, nem lehet meg nem történtté tenni, mert nem lehet lemosnunk homlokunkról a keresztvizet, nem lehet levetnünk magunkról, mint valami hétköznapi munkagúnyát. Mert a tanúskodásra való elhívás mindenkinek szól. A bizonyságtételre való elkötelezés nem tesz különbséget papok és nempapok, öregek és fiatalok között. Mert

nincs profán és vallásos élet, hanem csak egy élet van, amelyben ott áll Istennek ama Báránya a rámutató Keresztelő Jánossal. Nincs világi és vallásos történelem, csak egy történelem van, amelynek irányítója a világ Teremtője, aki odaállít bennünket egyenként és gyülekezetekként a kereszt elé és bizonyságtételre kényszerít. De ennek a történelemnek a végén számadásra is hív: Bizonyságot tettél-e rólam?

A választ megadja az a körülmény, hogy *vállalod-e a harcot mindenütt és mindenkor a keresztyén gőggel és hiúsággal, az önzéssel és szeretetlenséggel, tehát a bűnnel — de elsősorban a saját bűnöddel!* Vívod-e a harcot úgy, hogy kimondod az igaz szót, amely Jézus mellé állít: Ime az Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűnét" Bizonyságot tudsz-e tenni erről a te hitedről akkor is, ha a — te „kegyes", „megtértes" bűneidről van szó, tanúskodni akkor is, hogy van egy Úr aki meghalt, de aki ebben a halálban életet szerzett Neked?!

Mert a tanúskodás utolsó szavával nem a halálról, hanem az életről beszél. A tanú nem a halál, hanem a pezsgő életerő üzenetét viszi a világba. Ez a mi bizonyságtételünk! A Krisztussal való élet teljes élet, mert örök élet. Mi a Krisztusért halálra adattunk, de ebből a halálból új életet nyertünk, mert Krisztus uralkodik bennünk és formálja a mi életünket az Ő tanúinak bizonyságtevő, Róla tanúskodó életévé. Így látszik meg, hogy könnyű dolog beszélnünk a Krisztushoz való ragaszkodásunkról, de jaj nekünk, ha az nem több elröppenő szónál, jaj nekünk, ha nem tud rajtunk úgy erőt venni, mint ahogyan Keresztelő János mondja: Néki növekednie kell, nékem pedig alább szállanom. Jaj nekünk, ha mi nem tudunk igazán kicsinyekké és semmikké lennünk Ő érette! Nincs nagyobb méltóság, mint az Isten Báránya tanújának lenni De jaj nekünk, ha ezt a tanúságot megüresítjük! Mert amíg nem vált életté számodra ez a tanúskodás, addig megüresíted magát az életet s addig a te tanúskodásod üres beszéd, amelyből hiányzik a tanítványok Krisztusra mutatása. Márpedig jaj annak, aki úgy tesz, mintha tanú lenne és mégsem az!

A tanúnak az üzenete pedig ez: Az Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűneit, *elveszi az én bűnömet is. Még azokat a bűnöket is elhordozza, amelyekkel a tanúi vétkeznek ellene.* De vigyázzunk, hogy vissza ne éljünk türelmével! Mert Krisztus fenyeget is: „Ha valaki szégyell engem és az én beszédemet, az Embernek Fia is szégyellni fogja azt. S aki megtagad engem, azt én is megtagadom!" És az ige nem szó, hanem cselekedet!

Ámen.

Böjt IV. vasárnapja

Az élet kenyere

János 6, 30—40

Igénk *a kenyérkereső vallásos ember és Krisztus találkozásáról szól.* Olyan találkozásról, amely ismételten lejátszódik soraink között is, legtöbbször hasonló szomorú eredménnyel, mint Jézus korában, János evangélista tudósítása szerint.

Különös módon fonódik össze ezekben az emberekben *az anyagiasság és a vallásosság.* Tegnap élvező részesei a kenyércsodának, ma meg Jézus joggal hányja szemükre, hogy csak azért keresik Őt, mert jóllaktak a selymes pázsit láthatatlan kezekkel megterített csodálatos asztaláról (26. vers). Az ingyen megkóstolt kenyér íze még a szájukban, ez vonzza őket Jézus-

hoz. De meg kell adni, hogy anyagiasságuk fokozott vallási igénybe öltözködik: most már nem közönséges kenyér kell nekik, amilyent minden apró kis palesztinai házban tudnak sütni, hanem égi kenyér csodájára áhítoznak, a pusztai vándorlás mannájára vágynak (30—31. v.). Jézus szavai alapján az a gyanúnk, hogy az égi kenyér sem annyira a Messiás ismertető jeleként kell nekik, mint inkább a gondtalan élethez.

Legyünk őszinték: *csak látszólag vannak messze tőlünk ezek az emberek.* Valójában itt élnek a közelünkben. Sokszor annyira közel, hogy egy templompadban ülünk velük, sőt talán egy családban élünk velük, még az is megtörténhet, hogy a tükörből néznek szembe velünk borotválkozás vagy fésülködés közben. Ezek — többek között — *az Istennel perbe-szállók:* És ezek *mindazok,* akiknél életszínvonal és vallásosság valamilyen formában és módon szorosan összefügg, s csak az előbbin át tudják az utóbbit is nézni. Nem ismerős az ilyen ember? Nem néz-e rád is hasonló arc szíved mélyéről óvatlan pillanatban?

A kenyérkereső vallásos embernek Krisztussal való találkozásakor először is rá kell jönnie, hogy *Jézus nem kenyérkereseti forrás.* Jézusból nem lehet megélni, csak a munkából. Igaz, Isten áldásától is függ a munka hozama. (Imádkozzál és dolgozzál!) Igaz, Isten ma is csodálatosan megmutatja segítő szeretetén keresztül a sareptai özvegyasszony korsójának és vékájának kifogyhatatlanságát, s ezzel az Ő gondviselő szeretetével bátran számolhat minden gyermeke. De ez a két drága tény nem lehet takarója haszonleső vallásosságnak. Megjárja, aki a marék lisztecskét szeretné az Úr kezéből, de nem szereti az Urat mérhetetlenül jobban a marék lisztecskénél. Jaj annak, aki a kenyércsodát gyomrán át nézi és nem Krisztuson át. Az 5000 ember tegnap kapott kenyeret Jézustól. Tegnapi kenyerük Jézus irgalmas szeretetének ajándéka és önmagára mutató fénylő jele volt. A mai kenyérmegtagadás meg önző vallásosságuk leleplezése. Isten ma keményen tanítgat arra, hogy Jézusból ne akarjunk anyagi hasznot húzni. Van annak valami nagy áldása, hogy ezekben az időkben a vallásosság nem jó cégér, nem üzleti érdek, nem gazdasági előny. Ezen keresztül is törögeti az Isten „keresztyén" anyagiasságunk és keresztyén hitünk gyanús ötvözetét.

A kenyérkereső vallásos embernek Krisztussal való találkozásakor azután rá kell jönnie, hogy *Jézus mérhetetlenül többet akar adni neki, mint amit ő vár Tőle.* Szánalmas jelenet, amikor Jézusnak az Isten kenyerét kínáló szava után a földi mohóság továbbra is ugyanazt a nótát fújja (34. v.). Mint két fejezettel előbb Isten forrásvizével kapcsolatban a szamáriai asszony (4,15)! Micsoda kisigényű emberek! Összehasonlíthatatlanul többről és nagyobbról van szó: az örökéletről. Valóban úgy van, hogy aki ajándékba kapja Jézus Krisztustól a bűnbocsánatban és a feltámadás reménységében az igazi életet, az mindenkor „jóllakott" ember (35. v.). Emberi természeténél fogva földi vágyak ismételten előtörnek ugyan belőle, talán a siker éhsége, vagy maga a gondtalanság óhaja, vagy mámor szomjúsága, de közben újra meg újra boldogan jön rá arra, hogy mindennél drágábbat kapott, amire csak ember vágyhat.

A legmélyebb és legszárnyalóbb emberi vágyat megelégítő drága kenyeret, a bűnbocsánatot és a feltámadás reménységét vesszük Jézus megtört testében és kiontott vérében, az úrvacsorában is. Ősi magyar imádság szavai hatalmasan beszélnek erről: „Kérlek, én Istenem, hogy a te szent Fiad teste úgy újítsa az én szívemnek kívánságait, hogy tekívüled semmi gyönyörűséget ne kívánjon, semmi szépséget ne kedveljen, semmi vigasságot ne keressen, semmi dicsőségre ne gondoljon, és végre bemenjen a te örök országodba, ahol a Fiú és Szentlélek Istennel a te szentjeidnek igaz

világossága, teljes elégsége, örökkévaló öröme, tökéletes gyönyörűsége, végtelen boldogsága leszel."

Bárcsak így *végződnék* a mindennapi élet szükségletei után vágyódó vallásos ember és Jézus Krisztus találkozása: ennek az imádságnak Krisztussal és az örök élettel betelt ujjongásában! Ámen.

Böjt V. vasárnapja

A FŐPAP

Ján. 2,13—22

1. „A Te házadhoz való féltő szeretet emészt engem." Jézus *szerette* a templomot. Nemcsak a jeruzsálemi fényes, hatalmas nagytemplomot, hanem a dísztelenebb, egyszerű galileai istentiszteleti helyeket is. Beméne szokása szerint szombatnapon a zsinagógába, felment Jézus Jeruzsálembe az ünnepre — ismételten írják ezt róla az evangéliumok. Az én Atyámnak háza — így nevezi ebben az igében is a templomot.

2. Mivel Jézus így szerette a templomot és a templom népét, a gyülekezetet, azért fogott korbácsot a templomban. Ha nem szerette volna, elment volna mellette. Így azonban *ostort* font kötelekből és kiűzte az árusokat és pénzváltókat, a nyerészkedőket Isten házából.

Olyan nagy bűnt követtek el azok az árusok, akik ott a templom előcsarnokaiban készen tartották az áldozatra gyülekezőknek az áldozati állatokat és váltották a templomadót fizetők pénzét? Mi bizonyosan találnánk mentséget magatartásukra. Jézus azonban Isten szentségének megnemalkuvó tisztaságával és kérlelhetetlenségével akar kiseprűzni minden vásári zajt, bűnt és nyerészkedő lelkületet az Atyának házából.

Felelj, mi neked a templom? Valóban az Isten színe elé állás drága, szent helye-e? Vagy ott is csak gyarló, bűnös emberi gondolatokkal és indulatokkal van tele a szíved? A templomtisztításról szóló evangélium Isten nagy felelősségrevonása és számonkérése felénk, mai gyülekezet és mai keresztyének felé! Kalmárság házává tesszük Isten házát mindaddig, amíg a templom padjaiban is tele vagyunk hitetlenséggel, gőggel és mások lenézésével, irigységgel és számítással, szeretetlen indulatokkal emberek iránt, és ki tudná még elsorolni, milyen légiójával a bűnöknek! Mennyivel érdemli meg kevésbbé az árusoknál és pénzváltóknál Krisztus templomtisztító korbácsát az a mai keresztyén, aki saját igaz voltával eltelve, gyűlölködő, haragtartó, irigy vagy parázna szívvel jár fel a templomba?

Isten mindig házán és népén kéri számon elsősorban a szentséget és tisztaságot. Mivel használni akarja még egyházát és gyülekezetét ebben a világban, keményen megbünteti rajta a bűneit! Vannak korszakok, amelyeknek — Isten iránti hálával! — különösképpen érezniök kell ezt a tisztító fiává fogad." A keresztyénségben és az egyházban túlságosan elhatalmasodott a kényelemszeretet, az önzés, a keresztyénségünkből való előnyszerzés és hasznothúzás bűne. Az egyházban elfelejtették az apostoli szegénységet és földi előnyöket kerestek a templom árnyékában. A kalmárság lelke bizony nemcsak az előcsarnokokba, hanem beljebb is elhatolt. Isten ezért kezébe vette a templomtisztító korbácsot és tanít vele minket a templom és az Isten gyülekezete szentségére. *Legyen az egyház egyedüli kincse Isten igéje, a keresztség vize, az úrvacsora megterített asztala! Legyen a keresztyének kincse az imádság, a szeretet és a szolgálat lelke!* Mit keresel, ezt keresed-e, ezért jössz-e és így távozol-e az Isten házából?

Amíg megszokásból, üres szívvel, önző és bűnös indulatokkal ülünk a templom padjaiban, mi sem vagyunk jobbak azoknál, akiket Jézus kiűzött a templomból. Az igaz istentisztelet: a bűnbánó, Krisztusban bízó szív. Az imádkozó, Isten dicsőségére az emberekkel jót cselekvő, szeretetben és szolgálatban elégő, hálás élet — templomban és templomon kívül, a családban, a munkahelyen, a világ előtt (Róm. 12,1!).

Jézus ítélő és fenyegető ostora ilyen számadásra hívja a ma egyházát, a mai gyülekezetet és mai keresztyéneket. Helye van böjtben a bűnbánatnak. Vegyük magunkra, ne a szomszédunkra, Krisztus ostorának ítéletét! Mert amíg ilyen szívvel és ilyen élettel nem szolgálunk Istennek, fölöttünk is suhog az ostor és reánk is áll a pénzváltók és árusok kemény ítélete!

3. Jézus, a haragvó Főpap, ostort font és kiűzte a nyerészkedőket, az önzőket és képmutatókat Atyjának házából. De ennél sokkal nagyobbat és többet is tett. *Maga tartotta oda a hátát a gyalázatnak, a suhogó korbácsnak.* Nagypénteken gyötrelmes kínhalált halt ezért a világért, benne a templomért, Isten méltatlan gyülekezetéért. Ostor és *kereszt:* így szerette Jézus a templomot és a templom népét! Így lett igazán főpapja, az Atya házát féltően szerető főpapja, Isten gyülekezetének!

Az evangélium igéi itt homályosak, rejtélyesek. Jézus furcsa, értheteltlennek tűnő választ ad a templomi előljárók kérdésére, amikor azok a „botrány" után kérdőrevonják. „Rontsátok le a templomot" — a szenvedéstörténetből, a hamis tanúk vádjából tudjuk, hogy a körülállók Jézus szavát a dicsőséges nagytemplom lerontására értették. Valóban, Jézus erre is célzott: nem ő ugyan, hanem bűneikkel, hitetlenségükkel sajátmaguk fogják lerontani az ékes csarnokokat és kő kövön nem marad a hatalmas falakból. De Jézus szavának igazi értelmét csak a tanítványok — ezek is csak húsvét után — értették meg. Jézus messiási jele, amellyel igazolja templomtisztító szent hatalmát és Atyjának háza iránti szeretetét: a golgothai kereszt. Teste templomának halálraadása a világért és a világnak minden bűnéért. Az Ő gyarló, hitetlen, sokszor megbotló és sokféle bűnnel megterhelt tanítványi seregéért.

Jézus a suhogó templomtisztító ostor mellé odaállítja elénk, templomlátogató gyülekezet elé az egyetlen igazi szent áldozati oltárt a Golgothán és rajta bűnbocsátó, hitre és új élet szeretetére hívó megváltó szeretetét. A templomot és Isten gyülekezetét beszennyező bűnöknek kell Jézus ítéletének korbácsa, kell Isten törvényének mindig vádoló szava. De *a megtisztítást mégsem a korbács, a feddő ige végzi el, hanem Istennek ez a szeretete.* A megáldoztatott Főpap, aki feltámadt és élő feje egyházának. A juhok nagy pásztora.

Áldjuk Istent és Krisztusát ezért a szüntelenül folyó, ítélő és kegyelmes, kettős főpapi templomtisztításért! Vegyük magunkra, mai keresztyének és mai gyülekezet, az egyháztisztító ostor és az egyháztisztító kereszt félelmes, örvendetes üzenetét! Ámen.

Virágvasárnap

Szolgáló Úr

János 13 : 1—17.

Virágvasárnap kedves ünnepünk. Örömmondó Ótestamentumi prófécia teljesedik benne (Zak. 9:9). A földön járó Istenfia itt kapja meg leginkább a neki kijáró tiszteletet az embertől. Nem zavar bennünket az, hogy szegényes a fejedelmi menet, hiszen prófécia teljesedéseképpen kellett ilyennek lennie. Annál többet jelent a számunkra, hogy a szamárháton vonuló előtt terítik be felsőruhákkal és zöld falombbal az országutat, s a szegényes vándort fogadja királyi hódolattal Jeruzsálem népe.

A mára rendelt evangéliumi történet már nem az ünnepi bevonulás napján játszódik, hanem napokkal később. A hódolat helyett gyűlölet terjed s a hozsánnát feszítsdmeg készül felváltani. Nagycsütörtök éjtszakáján semmi sincs már a virágvasárnapi bevonulás hangos tiszteletadásából. Pedig ez a történet sem kevésbbé virágvasárnapi, mint az óegyházi perikóparend megszokott evangéliuma. Jézus itt is mint Úr és Király áll előttünk. Máté 21:1—9-ben passzívan (a szó első értelmében szenvedőleg) fogadja az ember tiszavirágéletű hódolatát, itt pedig aktívan (cselekvőleg) végzi királyi szolgálatát. Itt lesz egészen világossá előttünk, hogy *ő csakugyan alázatos Király, valóban szolgáló Úr.*

Hadd világítsák meg ma előttünk ezt a fontos igazságot.

1. a *körülmények*, amelyek között a lábmosás végbemegy,
2. a *szolgálat maga*, amelyet Jézus ezzel végez,
3. végül a *kötelezés*, ami belőle Jézus tanítványaira, mireánk is hárul.

1. János evangélista körültekintő részletességgel rajzolja meg a lábmosás *idői, helyi és üdvtörténeti körülményeit* (1—4. v.). Érdemes ennek a leírásnak minden részleténél időznünk, hadd bontakozzék ki előttünk Jézus cselekedete a maga igazi jelentőségében.

a) *„A húsvét ünnepe előtt"* idői megjelölés minden addigi páskától különbözően annak az ünnepnek a közeledtét jelzi, aminek előképeiül Isten Izrael fiaival a páska-vacsorát évről-évre megtartatta. Amikor az igazi Páskabárány áldoztatik meg egyszersmindenkorra szóló engesztelő áldozatul a világ bűnéért. Ami itt történik, azt Isten engedelmes, keresztre készülő Báránya cselekszi.

b) *„Tudván Jézus, hogy eljött az ő órája, hogy átmenjen a világból az Atyához."* A nagy óra ütött. Mindennek a betetőződése. El fog hangzani az elvégeztetett. Eldől a régi harc. Véget ér a földi vándorút és Jézus visszatérhet újra az Atyához. Ilyenkor elég a beteljesedés várása, a hazatérés boldog pillanatára való készülődés. Ha még mindig cselekszik valamit Jézus, akkor valami nagyon fontosat kell tennie. Elmaradhatatlant. Amire nem árt az utolsó este perceit fordítania.

c) *„Mivelhogy szerette az övéit a világon, mindvégig szerette őket."* Jézusnak minden cselekedetét szeretet diktálta. Erre a móstanira is az indítja. A bűnösök válogatásnélküli szeretése. A mindent áldozni kész, a mindvégig tartó szeretet.

d) *„Az ördög belesugallta már Iskariotes Judásnak, a Simon fiának szívébe, hogy árulja el őt."* A Sátán is döntő ütközetre készül. Judásnak már megadta a start-jelet. Martalócok jelentkeznek a Názáreti elfogására. Főpapok és a választott nép vezetői szövetkeznek Isten Fia elpusztítására.

Keresztet ácsolnak, töviskoronát fonnak, gyűlölettől elvakult emberek gyűlöletre lázítanak. Egész Jeruzsálemet a gonosz szőlőmunkások vágya látszik eltölteni: „Ez az örökös, jertek, öljük meg őt és foglaljuk el az ő örökségét" (Máté 21:38). Amit Jézus cselekszik, azt a Sátán felkészültségének a tudatában és annak a lerontására cselekszi.

e) *„Tudván Jézus, hogy az Atya mindent hatalmába adott neki és hogy Ő az Istentől jött és az Istenhez megy..."* Jézus szívét nyugalom és bizonyosság tölti el. Tudja, hogy hamarosan bűnösök kezébe adatik megkötözve, ő mégis minden hatalom birtokában, a világ diadalmas urának tudja magát. Kész odaadni életét, de a halál sötét alagútján túl már felragyogott előtte az Atya diadalmas világa. Ahonnét jött és ahová megy. És ahol meghajlik előtte minden térd és magasztalva vallja urának minden ajak. Jézus gondolatban már az Atya trónusán ül és valóságosan hatalmában tart mindent. Övé elvitathatatlanul a győzelem. Ő a királyok Királya és az uraknak Ura.

És mit csinál ebben a tudatban, ebben a helyzetben?

„Felkele a vacsorától, leveté a felsőruháját; és egy lepedőt vévén körül köté magát. Azután vizet tölte a medencébe és kezdé mosni a tanítványok lábait..."

Szolgál. Magát megalázva a tanítványok lábainál.

Nekünk ilyen szolgáló Urunk van. Alázatos Királyunk. Ő valóban nem azért jött, hogy néki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon. Élete legkritikusabb óráján és legdiadalmasabb szakaszában is!

2. *Mi az a szolgálat*, amit Jézus ebben a döntő órában végez?

Nem halottat támaszt, vak szemet nyit, vagy az ördögök légiójától megszállottnak hirdet szabadulást, hanem *a tanítványok lábait mossa.*

a) Mit akar ez jelenteni?

Bizonyosan nem külső előírások megtartását. Ilyesmivel ő sohase fárasztotta magát. Az írástudók és farizeusok nem ok nélkül vethették szemére, hogy tanítványai nem tartják meg a kultikus mosakodási rendelkezéseket (Máté 15:1—2).

Nem is a test szennyének a lemosását. A külső szennyet ő sokkal ártalmatlanabbnak látta a belsőnél. Az embert a szívből származó gonosz indulatok fertőztetik meg, nem pedig a mosdatlan kézzel való evés — mondotta (Máté 15:18—20).

Valami olyan dolgot kell a lábmosásnak jelentenie, ami a Jézushoz való viszonyunkban nagyon nagy jelentőségű. Hiszen a tiltakozó Péternek azt mondhatta Jézus: *„Ha meg nem moslak téged, semmi közöd nincsen énhozzám"*. Jézustól pedig az embert más nem választja el, csak a bűn. Tehát itt is a bűntől való szabadulásról, a belsőnek a megtisztulásáról, a *bűnbocsánat kegyelmében való részesedésről* van szó.

Így érthető Jézus Péterhez intézett szavának a keménysége. A bűn szennyétől való megtisztítás udvarias elhárításával, a bűnbocsánat kegyelmének az elutasításával mindent el lehet játszani. Nem számít a hároméves apostoliskola, a sok csoda látása, a sok ige hallása, még a missziói tevékenység eredményei sem. „Ha meg nem moslak téged, semmi közöd nincsen énhozzám!" Elkárhozhatsz, sőt bizonyosan elkárhozol, ha nem fogadod el Jézus tisztogató kegyelmét, engesztelő vérén szerzett bocsánatát.

b) Mit jelent a számunkra az, hogy Jézus Krisztus keresztre menetele előtt a bűnbocsánat kegyelmét éppen a tanítványok lábainak a megmosásával nyujtotta?

Különösen a keleti poros országutakon, nyitott saruk viselése mellett volt elkerülhetetlen *a lábak* elpiszkolódása. Könnyen elhanyagolhatónak

vélték és vélik ma is a lábak megmosását. Jézusnak ez a cselekedete mutatja, hogy ő nem szenvedheti semilyen formában a szennyet és nem tudja menteni semmiféle ürüggyel a bűnt. Az utolsó vacsora után, a kereszt előtt még megmosta a tanítványok lábait. Az aznapi port se ítélte ártalmatlannak.

Nincsen olyan bűnöd, amit Jézus könnyen venne. Nem tapad rád olyan szenny, amiből ő ne kínálná sürgősen a megtisztulást. Élj vele! Fogadd el királyi szolgálatát! Keresd naponként bűneid bocsánatát!

Jézus az utolsó estén nem olyanoknak szolgált, akik akkor kerültek először az útjába, hanem *a tanítványok* lába fölé hajol. A már annyi kegyelmet tapasztalt és oly sokszor megtisztult tanítványokat mossa meg az újabb szennytől.

Ez mutatja, hogy a mi Urunk milyen fáradhatatlan a szolgálatban. Nem únja meg a tanítványaival való vesződést. Pedig hányszor kellett feddeni a hitetlenségüket (Márk 8:11—21, 9:19), nagyravágyásukat (Márk 9:33—35) és szűkkeblű ítélkezésüket (Márk 9:38—40, Lukács 9:52—56). Mégis az utolsó estén is az ő lábukat mossa.

A tanítványok között ott volt Judás is. A Sátán már szívébe sugallta az árulás szándékát. Jézus mégsem hagyta ki őt sem a lábmosásnál. Nem gondolta, hogy hiába mosom a lábát, úgyis fekete marad a lelke. *Megmosta az árulója lábát is.*

Hitetlen igehallgatóm! Jézus hozzád is lehajol. Kész neked is szolgálni. Meg akar tisztítani istentelenségedből, közönyödből és minden régóta halmozódó bűnödtől. Hidd el a szeretetét és fogadd el kegyelmét! Ne csak úgy mint Judás, aki a lábát ugyan nem húzta vissza, de a szívében tovább érlelte az árulás szándékát, hanem törjön össze a szíved ilyen szolgáló szeretet, ennyire megalázkodó hatalom előtt. Hidd el, hogy csak azért teszi, hogy téged is szabaddá tegyen és üdvözítsen. Az ő vérében van erő arra, hogy te is egészen megtisztulj a bűneidtől.

3. Végül tekintsünk arra a *kötelezésre*, ami a lábmosásból a tanítványokra hárul.

Amikor a mi szolgáló Urunk utolsó estéjén a legszolgaibb munkára vállalkozott, nemcsak az akkori tanítványaira volt tekintettel, hanem a későbbi gyülekezetére, minden idők keresztyéneire is gondolt. *„Ha én az Úr és a Mester megmostam a ti lábaitokat ... néktek is meg kell mosnotok egymás lábait. Mert példát adtam néktek, hogy amiképpen én cselekedtem veletek, ti is akképen cselekedjetek."*

Ezzel Jézus nem a mosdótálas utánzást rendeli el, nem is cselekedetének az elszellemiesítését, vagy pedig morális elszíntelenítését akarja, hanem a bűnök bocsánatának a hirdetésére, a feloldozás evangéliumával való szolgálatra hív fel. Hogy vegyük mi is nagyon komolyan a bűnt, a legjelentéktelenebbnek látszó formájában is. És éljünk a megtisztulás lehetőségével. Segítsük hozzá a felebarátunkat, hogy szabaduljon a bűn köteleiből és higgyen szabad szívvel Jézus Krisztus bocsánatában.

Luther Márton szerint ez a legnagyobb felebaráti szolgálat. „Ezzel szolgáljuk a felebarátunkat, mert mindennél nagyobb szolgálat a bűnöktől való feloldozás, az ördögtől és pokoltól való megszabadulás. De hogyan történik ez? Az evangélium által, amikor hirdetem valakinek, és azt mondom neki, hogy fogadja hittel Krisztus szavait és higgyen erősen, hogy Krisztus igazsága az övé és az ő bűnei Krisztuséi. Állítom, hogy ez a legnagyobb szolgálat, amit csak tehetek a felebarátomnak." (Templomi posztilla húsv. ut. 1. vasárnap).

Az első virágvasárnap ujjongó ünneplése nagyon múló öröm volt, de ha az alázatos Király szolgálatát elfogadod a most hozzád szóló evangéliumban, akkor el nem múló örömmel ünnepelhetsz. Higgyed minden bűnöd bocsánatát Jézus vérében és akkor egész életed oda kerül a szolgáló Úr áldó, tiszogató és üdvözítő kezébe. És járj naponként a bűnbocsánat hitében: hallgasd és hidd az evangéliumot, akkor megmaradsz az alázatos Király országában mindaddig, míg majd színről-színre megláthatod Őt szemkápráztató dicsőségében.

Nagypéntek

IMHOL AZ EMBER!

János evang. 19, 1—7.

1. Sok magyarországi evangélikus gyülekezetben az a szokás, hogy Nagypénteken az Istentiszteleten nincs prédikáció. A gyülekezet meghallgatja és szomorú énekekkel kíséri a szenvedéstörténetet, az ú. n. passiót, imádkozik s azután úrvacsorát vesz. Talán indokolt is, hogy ilyenkor elnémuljon minden emberi szó, még ha az igehirdető bizonyságtevés is s hadd beszéljen kizárólag maga a szenvedéstörténet, a Golgota, a kereszt, a szenvedő és meghaló Krisztus. A mai szentleckében Krisztus Urunk is hallgat. Egyetlen szót sem szól s úgy szeretnénk mi is csöndben megállni a kereszt alatt s csak nézni, nézni Őt, akit megcsúfoltak, megostoroztak és kínos halálra adtak.

2. De mi is történik tulajdonképpen ott, Pilátus előtt, a helytartósági palota körül?

Pilátust látjuk mindenekelőtt magunk előtt, aki átadta Jézust katonáinak, hogy megostorozzák. Ebben a Pilátusban nem kis lelki tusa folyt le Jézus Krisztus egész pere alatt. Meg volt győződve Jézus ártatlanságáról (13, 38, 19, 6), szeretné szabadon bocsátani, de nem akar szembehelyezkedni a papi fejedelmek akaratával. Előbb már kifejezte véleményét, de gondolja, most már nem az észszerű érveléshez, hanem egészen más eszközhöz folyamodik. Hadd beszéljenek a puszta tények! Azzal vádolják Jézust, hogy királynak mondja magát? Nos, majd meglátják mindjárt a saját szemükkel, hogyan fest Jézus, mint király, mennyire erőtlen, tehát veszélytelen, sőt a szánalmasságig nevetséges valaki! Miután megostorozták s a kínoktól alig vonszolja magát, hadd öltöztessék fel katonái királynak! S a katonák nemcsak a királyi méltósághoz illő bíborpalástot adnak reá, hanem meg is koronázzák, de nem gyémántos aranykoronával, hanem tövises gallyakból fonnak koronát s azt húzzák kegyetlenül a fejére. Más evangélisták szerint királyi jogarként törékeny nádszálat is adnak a kezébe. Aligha lehetett volna ennél alaposabban csúffá tenni a királyi igénye miatt vádolt Jézust abban az időben, amikor a király a legnagyobb földi hatalmasságot és méltóságot jelentette. Pilátus meg is lehetett elégedve a szánalmas látvánnyal, ezzel a királyi karikatúrával. Kivezetteti tehát Jézust vádolói elé s nem kis gúnnyal hangsúlyozza: Imhol az ember! Vagyis: Ez az az ember! Így fest az, akitől ti annyira féltek. Ugye, nincs benne semmi, ami a királyokat jellemzi: nincs hatalma s még csak ellent sem áll, amikor katonáim ilyen csúnyán elbánnak vele! Ha valóban helytálló lenne a ti érvelésetek, akkor nem tehették volna vele ezeket. Szegény, ártatlan, szelídlelkű, tehetetlen emberről van szó, tehát „értsétek meg, hogy nem találok benne semmi bűnt."

3. Pilátusnál azonban jobb a látásuk a papi fejedelmeknek és a papi fejedelmek szolgáinak. Ahelyett, hogy Pilátus várakozásának megfelelően gúnyos hahotára fakadnának s beismernék: tévedtünk, valóban nincs mit tartanunk tőle, neked van igazad, helytartó, bocsásd őt csakugyan szabadon, — felhangzik a borzalmas követelés: Feszítsd meg! Feszítsd meg! De Pilátus újra megkísérli, hogy megmentse Jézust. Még egyszer hangsúlyozza, hogy nem talál benne semmi bűnt. Kijelenti, hogy nem hajlandó megfeszíttetni, ellenben — ha jónak látják — feszíttessék meg a papi fejedelmek, akikről jól tudta, hogy a *ius gladii*-val nem rendelkeztek s legfeljebb megköveztethetnék (Lev. 24,16). Próbálkozása azonban ismét kudarcba fullad s érvelése a papi fejedelmeket arra bírja, hogy legfőbb vádjukkal álljanak elő: Jézusnak meg kell halnia, „mivelhogy Isten Fiává tette magát". Tehát hiábavaló minden gúny, a bíborpalást és a töviskorona, hiába tették a korbácsütések testileg szánalmasan erőtlenné: ez a Jézus megmarad így is annak, aki, megmarad annak, aki gyökeres ellentétben van velük s akinek a puszta megléte kérdésessé teszi egész papi mivoltukat s egész vallásukat.

4. Mai szentleckénk nem is folytatja tovább Jézus szenvedéstörténetét. És most mi se folytassuk. Ellenben vegyük észre, mennyire nem sikerült Pilátusnak nevetségessé tenni a szenvedő Jézust. Amikor Pilátus megmutatja Őt vádolóinak s azt mondja: Imhol az ember!, a szenvedő Jézusban Isten örök Igéje, fején a töviskoronával, az emberi gyöngeség minden jelével s mégis örök isteni hatalommal *előttünk* is megáll. Igen, ez az az „Ember"! Nem szól egy szót se, mégis érezzük, hogy nagyon-nagyon sokat mond nekünk is, mai embereknek, mai keresztyén embereknek is!

És vajjon mit mond?

Te érzed, te tudod egyedül, testvérem, hogy *neked* mit mond, neked, aki ott állsz ezen a Nagypénteken Krisztus keresztje alatt. A megkínzott testű, vérző arcú Jézus talán *rád néz* szelíd szemével s szívedben halkan felzsonganak énekünk megrendítő szavai: „Szelíd szemed, Úr Jézus, Tudom, hogy vádat is emel. Vétkeztem én, ítéljen el, Szelíd szemed, Úr Jézus!" Vagy talán az a másik énekünk fejezi ki és foglalja szavakba belső tapasztalatait: „Hullj, óh Jézus drága vére Én szegény szívem sebére. Fájdalomtól s bűntől ég az..." S eszedbe jut sok-sok vétkedből egyik-másik, de talán leginkább a főbűnöd: az, hogy Istent nem szeretted mindenek felett, s az, hogy felebarátodat nem szeretted úgy, mint magadat. És talán az is, hogy ezek a bűnök azok, amelyek Krisztust a keresztre juttatták, hogy a te bűneid azok, amelyek miatt neki ártatlanul kellett szenvednie s talán, hogy ezek a te bűneid az okai annak, persze a mások hasonló bűneivel együtt, hogy ezen a világon olyan sok a szenvedés, a nyomorúság, a gyűlölet, a szeretetlenség, a háború, és annak, hogy olyan messzire vagyunk Isten áldott[1] és boldog országától s annak igazságától.

5. Látod, testvérem, így beszél hozzád a nagypénteki hallgató Jézus. Amikor szenvedni látod Őt, éppen akkor szól hozzád a legérthetőbben és a legvilágosabban. Éppen ebben a gyönge, szenvedő emberben ölt testet az ige s ítél meg mindenestül minden bűnödért.

Óh, engedd magad megítéltetni Tőle! Mindnyájan megérdemeljük ezt a fájdalmas ítéletet. Fejünket lehajtva, álljunk meg csendben a kereszt alatt, a szenvedő Jézus tekintete alatt szégyeljük magunkat hűtlenségünkért, hitetlenségünkért és szeretetlenségünkért s engedjük, hadd szóljon hozzánk Isten szenvedő, keresztre feszített Igéje! Így halljuk meg az igazság szavát magunk felől s így lesz ez a nap áldott alkalommá arra, hogy bűneink terhe alatt szégyenkezve és roskadozva meghalljuk Isten végtelen szeretetének irgalmas üzenetét is: Jézusért, az Ő szenvedéseiért, megbocsáttatnak néked a te bűneid! Eredj el békességgel és többé ne vétkezzél.

Útmutató

Fordítási és exegetikai megjegyzések a délutáni ószövetségi alapigékhez

Böjt 1. v. — A sátán legyőzője. — Zak. 3, 1—7.

(1) Ekkor megmutatta Jehósua főpapot, amint az Úr angyala előtt áll és a vádlót, amint a jobbkeze felől áll, hogy vádolja. (2) Az ÚR azonban azt mondta a vádlónak: Megdorgál téged az UR, aki kiválasztotta Jeruzsálemet. Hiszen tűzből kiragadott üszög ez! (3) Jehósua pedig tisztátalan ruhákba volt öltözve és úgy állt ott az angyal előtt. (4) Ez megszólalt és azt mondta szolgáinak (az előtte állóknak): „Vegyétek le róla a tisztátalan ruhákat". Hozzá meg így szólt: „Lásd, eltávolítottam rólad bűnterhedet és most majd díszruhákba öltöztetnek. (5) Azután azt mondom: „Tegyetek fejére tiszta süveget." Ekkor fejébe tették a tiszta süveget, ruhát adtak reá, az UR angyala pedig ott állt. (6) És így tett bizonyságot az UR angyala Jehósuának: (7) Így szól a Seregek URa: Ha útjaimon jársz és szentszolgálatomat megtartod, akkor te igazgatod majd a házamat is, sőt te őrzöd pitvaraimat és szabad bejárásod lesz hozzám a szolgák között.

A látnok előtt két alak áll: Az egyikben a fogságból hazatért gyülekezet „lelki fejét", Józsuát (v. ö. Agg. 1, 1 stb.), a másikban a „Sátánt" ismeri fel, aki itt még nem Isten „ellenlábasa", hanem a mennyei gyülekezet *„nyilvános vádlója"* (v. ö. Jób. 1, 6kk; Jel. 12, 10) és vádolja Józsuát, Isten gyülekezetének a képviselőjét, tiltakozik a főpap felszentelése ellen. Konkrétumot nem hoz fel méltatlansága indokolására. De Józsua sem tud felhozni semmit saját maga és gyülekezete mentségére. Sőt úgylátszik, hogy a „vádlónak" igaza van, mert Isten jobbján, a főpap pedig a balján áll.

Ekkor következik be a váratlan fordulat. Isten nem a főpapot vonja felelősségre, hanem egész haragját a „sátánra" önti ki. „Megdorgál... megdorgál téged az UR..." Isten nem tagadja, nem szépíti, nem kisebbíti a főpap és gyülekezete „bűnterhét" (az ősök bűnei!), hanem „csak" Isten „alapnélküli" kegyelmi kiválasztását állítja szembe a vádlóval, hogy Jeruzsálemet lakóhelyévé és a népet gyülekezetévé választotta. Csak ítéletet érdemelne a főpap meg gyülekezete is, de Isten megkönyörült rajtuk, s kiragadta, mint üszkös fát a tűzből. Ezzel a kegyelemmel szemben a vádló tehetetlen, el kell némulnia.

Most azután Isten a főpapra irányítja tekintetét (3—4. v.). Szemében a főpap ruhája tisztátalan (bűnös), nem közeledhet benne Istenhez. Parancsára az ott álló angyalok levetetik róla tisztátalan öltözetét, azaz „eltávolítottam rólad bűnterhedet" s

ezzel a vádolás minden lehetősége megszűnt. A főpap megint tétlen, a kiengesztelésnél semmi „szerepe" nincs, teljesen Isten műve és ajándéka ez. Ezenkívül „ünnepi ruhákat" kap az új dicsőség jeleként (v. ö. Zsolt. 96,9: Ezs 3, 22; Gen 45, 22; Luk 15, 22), tiszta „turbánt" (v. ö. Jób 29, 14; Ezs 62, 3), azaz azt a tiarát kapja, melynek ez volt a felirata: „Az URnak szentelt", annak jeléül, hogy a főpap a gyülekezet bűnterhét hordozza Isten előtt (Ex 28, 38). Józsua ezzel megint elfoglalja papi „hivatalát" Isten előtt gyülekezete képviseletében.

S ezzel kapcsolódik a még nagyobb *ígéret*. Ha „Isten útjain jár" és „a szentszolgálatot végzi", azaz Isten akaratát és igéjét megőrzi (Lev. 8, 35), akkor ő „igazgatja" (mond ítéletet) Isten házát és ezenfelül közvetlen „odamenetele" lesz Istenhez.

Böjt 2. v. — Az Úr szolgája. — És. 50, 4—9.

(4) Az Úr Jahve a tanítványok nyelvét adta nekem, hogy igéjével biztathassam a lankadtakat. Ébreszti reggelenként, ébreszti fülemet reggelenként, hogy hallgassak, mint a tanítványok. (5) Az Úr Jahve megnyitotta fülemet, én pedig nem szegültem ellen, nem fordítottam hátat. (6) Odatartottam hátamat az ütlegelőknek, és arcomat a kínzóknak. Arcomat nem takartam el a gyalázás és köpködés elől. (7) De az Úr Jahve megsegít, azért nem vallok szégyent, kőkeménnyé tettem arcomat és tudom, hogy nem szégyenülök meg. (8) Közel van az én megigazítóm, ki száll perbe velem?! Álljunk ki egymással! Ki az én peres ellenfelem? Lépjen fel ellenem: (9) Mert bizony az Úr Jahve megsegít engem, ki kárhoztatna engem? Bizony, mindannyian szétmállanak, mint a ruha, moly emészti meg őket.

Az UR Szolgája a gyülekezet lelkipásztora. Nem prófétának, hanem „tanítványnak" nevezi magát. Nyelve — a tanítványok nyelve, tehát nem a sajátját mondja, hanem amire az „Atya" tanította (Jn. 8, 28). A képek az állandó tanulást fejezik ki. A Szolga Isten nevelő iskolájának szorgalmas és *engedelmes* tanítványa.

Ebből a helyzetéből adódik „szenvedése". A bírói ítélkezésből vett hasonlatok arra mutatnak, hogy ítélet előtt áll. Az ütések és leköpések nem a felbőszült tömeg szenvedélyes kitörései, hanem a zsidó ítélkezés végrehajtásának egyes vonásai. (Nu. 12, 14; Neh 13, 25; Máté 26, 67; Csel. 5, 40; 16, 22; 2Kor 11, 23—25.)

De hogyan került ide? Mert támadta a zsidó és a pogány kegyességet. Az a kegyelem, amelyet Ő hirdet, nemcsak a kegyes embert fosztja meg „trónjától", hanem a törvény életjogát is elveszi. A tanítvány engedelmessége jellemzi magatartását. Nem lázadozik, amikor szenvednie kell. Önként vállalja a szen-

vedést. Tűrése maga cselekvés, odaadás, engedelmesség Isten iránt.

Szenvedését, a kísértést Isten állandó segítsége, tehát közvetlen Isten-kapcsolata révén tudja megharcolni. Az emberek ellenkezése nem keseríthetí el, sőt belsőleg és külsőleg megszilárdítja küldetésébe vetett hitét. (v. ö. Jer 20, 11; 1, 18; Ez 3, 8k). Emberi megítélés szerint a Szolga gyenge nádszál a túlerővel szemben. A hit azonban másként látja. A Szolga mögött ott áll Isten. A pereskedés színtere megváltozik. A megcsúfolt Szolgából támadó, a vádlottból Vádló lesz.

Böjt 3. v. — Az Isten báránya. — III. Móz. 16, 15—22.

Izrael gyülekezetének a legnagyobb ünnepe az évenkénti engesztelési ünnep, amely egyúttal bűnbánati nap is volt. Ezen a napon mehetett be háromszor a főpap egymásután a Szentek Szentjébe, tehát az UR közvetlen színe elé. Az ünnep középpontja az a jelenet volt, amikor a főpap kezét a gyülekezet bűneit jelképező kecskebak fejére tette, s azután elereszteti a pusztába, hogy a gyülekezetnek valamennyi bűnét elvigye olyan helyre, ahol senki sem találja meg.

A nagy engesztelési ünnep áldozatának bűnbocsánatot kellett szereznie a gyülekezet minden tényleges bűnéért, tehát azokért is, amelyekért a nép már mutatott be áldozatot. Leglényegesebb mozzanata az áldozatbemutatásnak, amikor a vért nem az előtérben, hanem közvetlenül Isten színe előtt kellett a „kappóretra" (a szent láda fedele, az Újtestámentomban a kegyelem királyi széke) hinteni.

Az engesztelés liturgiájának szimbolikus jellege van és világosan utal újtestámentomi beteljesedésére. Minden Isten fiának a nagy és végérvényes engesztelő áldozatára mutat, amelyet a bűnös emberiségért a kereszten meghozott. De utal a mennyei szentélybe történt bemenetelére is, mint a gyülekezet megváltója és kiengesztelője az Atyánál. Számunkra is csak egy út vezet a „Szentélybe" és ez a Megváltó kereszthalálán keresztül adatott meg. A kereszt egyetlen áldozata mindnyájunknak elégséges.

Böjt 4. v. — Az élet kenyere. — II. Móz. 16, 13—15.

Ha beleállítjuk ezt a történetet a prófétai igehirdetés összefüggésébe (v. ö. Jer 2, lkk; Ján. 6, 31; Jel. 2, 17), ahol az egyiptomi *kivonulás* és a pusztai vándorlás Isten és a gyülekezet zavartalan és közvetlen közösségének a példaképe, akkor azonnal érzékelni tuljuk, hogy az elbeszélő nemcsak valami „különleges" eseményt akar itt egyszerűen elmondani, amely Izráel „rég-

mult" történetében játszódott le. Az elbeszélés semmiképpen sem akarja megfosztani az eseményt attól a jellegétől, hogy a pusztai vándorlás idején „egyszeri csoda" volt, de az egész leírás módja mégis arra mutat, hogy ebben a csodában valami nyilvánvalóvá lett, ami alapvető fontosságú és jelentőségű a gyülekezet Istenhez való viszonya szempontjából. Az „egyszerin" túl tipikusan érvényes elbeszéléssé tágul. Miután a manna lehullott, gyűjteni kezdik az emberek. Ekkor tűnik ki, hogy mindenki pontosan annyit gyűjtött, amennyire neki és családjának szüksége volt. „Csak úgy" gyűjtik, az egyik többet, a másik keveseb̈bet s a végén kitűnt, hogy senkinek sincs hiánya, sem feleslege. Azt a vigasztaló gondolatot akarja ez kimondani, hogy Isten mindenkinek megadja a magáét, éppen azt, amire különleges helyzetében szüksége van.

De lényeges a történet másik vonása is: A mannát nem lehet *elraktározni!* Egyesek megkísérelték a „halmozást", de megromlott. Amit Isten adni akar nekünk, a felett nem rendelkezhetünk önkényesen. Napról napra kell kérnünk és elfogadnunk (v. ö. V. Móz. 8, 2k). Ez a hely azt is mutatja, hogy a manna nem is testi eledel volt, hanem „az élet kenyere" és azt kellett megértetnie az emberekkel, hogy a testi eledel nem egyedül szükséges az ember életéhez. Valóban csak akkor él, ha Isten igéjével is él — a Jézus Krisztusban.

Böjt 5. v. — A Főpap. — I. Móz. 14, 17—20.

(17) Miután visszatért a Kedorlaómér és a vele tartó királyok fölött aratott győzelméből, kivonult eléje Sodoma királya a Sávé völgyébe, azaz a Király-völgybe. (18) Melkicedek pedig, Sálém királya, kenyeret és bort hozott ki. Mivel ő a Magasságos Isten papja volt, ezért megáldotta őt ezekkel a szavakkal: (19) „Áldott Ábrám a Magasságos Istennél, az Istennél, az ég és föld teremtőjénél! (20) Áldott a Magasságos Isten, aki kezedbe adta ellenségeidet!" Ő pedig tizedet adott neki mindenből.

Sálém = Jeruzsálem régi neve, v. ö. Zsolt. 76, 3. — Melkicedek = az én királyom (Isten) igaz (igazságot teremt).

A Király-völgyben, azaz Jeruzsálem közelében Melkicedek papkirály kenyérrel és borral fogadja a győzelmesen hazatérő Ábrahámot, hogy régi keleti szokás szerint győztesként ünnepelje, tisztelje s egyúttal a Magasságos Isten papjaként megáldja. Mindkét alkalommal Melkicedek ád: az első alkalommal mint király a győztes hadvezérnek, a második alkalommal pedig mint Isten képviselője Isten választott emberének.

Melkicedek papkirály személye és Istenének neve: Él Eljón = Magas(ságos) Isten, — igen jól beleillik a bibliánkívüli történeti forrásokból jól ismert történeti környezetbe. De miért mondja el a biblia ezt az eseményt? Ábrahám életének eddigi

szakaszai alapján a felelet csak ez lehet: Az előző verseknél megcsodálták Ábrahám cselekedetét, mellyel az általános zűrzavarban megmentette a helyzetet. Csodálkozunk azon, hogy a világtörténelem hullámverése megállt Ábrahám kicsi életénél!? Azok a szavak, amelyekkel Melkicedek fogadja Ábrahámot, választ adnak csodálkozásunkra, mert a Melkicedek szájából származó áldás fölfedi Ábrahám hatalmának a titkát. A Magasságos Isten keze nyugszik rajta — ebben rejlik a titok! A teremtés és történelem Ura irányítja lépteit.

Melkicedek áldásának első és második mondata összegeződik ennek a papkirálynak a nevében: „Az én királyom igazságos". Ez a király az Isten és az Ő meghatalmazásából beszél ő, a pap. Ez az Isten igazságos, azaz megbízható és hűséges, megtartja igéjét és igaza van. Az ő oldalán van az igazság. A természet erői, Ábrahám bűne ellenére igaznak bizonyult, azaz igéjét megbizonyította, áldását teljesítette, üdvösséges tervét keresztülvitte.

De Melkicedek titokzatos igéje és az egész történet ennél sokkal több is! Ez az ige szentélyhez hasonlít, ameelyben az előtéren keresztül jutunk be a szentélybe és a szentélyen át a Szentek Szentjébe: egyre nagyobb titokba pillanthatunk bele. Ez utóbbi azonban már meghaladja értelmünket. Az egyik oldalon ott áll Ábrahámnak, a hit hősének a képe, akit győzelméből hazatérőben kenyérrel és borral kínál a papkirály Melkicedek, meghajol rejtélyesen előtte, tizedet ád neki és megáldatja magát vele. A másik oldalon ott áll ez a titokzatos fejedelem, pap és fejedelem egyszemélyben, Sálém, azaz az *üdvösség királya.*

Ez a rejtélyes fejedelem nem akar több lenni, csak a Magasságos Isten papja, aki áldást oszt. S mégis történeti személy, mert hiszen a későbbi kor nem tett volna a „Magasságos Isten" papjává kanaáni fejedelmet és nem hangoztatta volna, hogy Ábrahám tőle kapott áldást s ő meg tizeddel „hódolt" neki.

Melkicedek egyedülálló személyiség a bibliában. A 110. zsoltár papi hivatalában a Messiás papságának az előképét látja, a Zsidókhoz írt levél pedig már magának a Messiásnak az előfutárát, sőt előképét látja benne, mert „sem atyja, sem anyja, sem családfája" nincsen és őseiről is hallgat az Írás (7, 3; 5, 6.10). Az egyházi atyák s utánuk a keresztyén egyház mindig úgy látta, hogy Melkicedek áldozatot mutat itt be (anyaga a kenyér és bor!) és ez az áldozat az igazi Melkicedeknek, Krisztus áldozatának az előképe, aki a mi főpapunk öröktől fogva a Melkicedek módján. A Magasságos Istent igazságban szolgáló s ezért békességet sugárzó Főpap. Ez az igazságot és békességet kenyérrel és borral jelképező Melkicedek-Krisztus áldja meg gyülekezetét Isten nevében.

(14) „Ujjongj (kacagj) Sionnak leánya (= Jeruzsálem „Újvárosa", vagyis az a városrész, amelynek a templom, ill. a gyülekezet a középpontja s ugyanezt jelenti a „Jeruzsálem leánya" kifejezés is), harsogj Izráel, örvendezz (= szemach, az az öröm, amelyet Isten ajándékoz gyülekezetének. A megváltottság, a szabadulás feletti „öröm") (15) ellenségeidet (vagy „Megváltoztatta az UR a rád vonatkozó ítéleteket" és más punktálással így: „eltávolította az UR zsarnokaidat)..." (17b) ...hallgat az ő szerelmében helyett „megújítja szerelmét v. megújít téged szeretetében".

Ez a textus az ú. n. trónralépési énekek formájában készült. Világi koronázási ünnepekből vették át ezt a formát, hogy Isten országlását dicsőítsék (pl. 97. zsolt.). De mindezek a trónralépési énekek túl mutatnak azon az alkalmon, amelyre készítették és amelyen énekelték őket Isten eszkatológiai uralkodására. Így kell ezt a szakaszt is Isten országa beteljesedéséről szóló dicséretként értékelnünk. Tartalmi, tehát igehirdetési szempontból is két részre oszlik:

a) 14—15: Isten felállította gyülekezetében uralmát, a gyülekezetben nincs többé „rossz" (ugyanaz a kifejezés, mint a tudás fájánál!). A megváltás csak ígéret ugyan még, de a hitben a jövő jelenné válik. A trónralépési énekek jellegéhez tartozik, hogy Isten eljövendő uralkodását mint jelen valóságot ünneplik. A gyülekezet mindig a jövőben jelen UR előtt ad hálát. Így szólítja fel Pál ap. is a filippibelieket örömre a közeli, azaz hamar megérkező Úrra nézve (Fil. 4, 5k.). Ha az UR eltávolítja a „mitikus hatalmakat" (v. ö. 3, 8), akkor a „rossz", azaz tevékenységük alapja is megszűnik: a vétek. Ugyanígy Krisztus feltámadása is kettőt jelent: megigazulásunk alapja és a halál feletti győzelem, a bűn zsoldja (Róm. 4, 25; 6, 23).

b) Ez a ténye lesz a vigasztalás alapja (16—17). Az UR megérkezése új korszakot jelent a gyülekezet életében: megszűnik a félelem, a csüggedés céltalan, hiszen az UR megújítja szerelmét. Ez a megújított szeretet, Isten alázatos, megalázkodó szerelme (antropomorf kifejezés!) mutatkozott meg Krisztusban. Ő hozza az új korszakot, az új teremtést és azt az örömöt, amely eltölti az embereket, de még magát Istent is — megváltó cselekedete láttára.

Nagypéntek. — A fájdalmak embere. — Zsolt. 22, 17—20.

17b): Seregek helyett „közössége", „gyülekezete" olvasandó, mert az *éda* politikai és vallásos egybegyülekezést, közösséget, népközösséget, gyülekezetet jelent. — Körülfogott = közrefogott, bekerített, sőt ez a jelentése is van: „vert meg engem". —

(17c): átlyukasztották — csak bizonyos szövegkonjekturával lehet ezt fordítani. A képbe jobban illik az ugyancsak lehetséges „marcangolják kezemet s lábamat" fordítás. — (18b): „ők pedig csak néznek" helyett „föltekintenek és bámulnak reám".

Ennek a zsoltárnak első mondatával imádkozott Jézus kereszthalálának utolsó perceiben s ezért a keresztyén gyülekezet különösen is magáénak vallja és tudja a zsoltárt, amelyben *az emberi szenvedés Krisztus szenvedésével tartja eljegyzését.* Jézus Krisztus helyettesítően hordozza el a kísértést érettünk, hogy mi ne bukjunk el benne, hanem megálljunk és Őt megtaláljuk. Szenvedésének a közösségéről van itt szó (Fil. 3, 10).

Tk. az egész zsoltárt kellene alapigéül venni nagypénteken és csak a rövidség kedvéért választottuk ki a 17—20 verseket; hogy ezek alapján nézzünk a „fájdalmak Emberére". Isten Szolgája szenvedésének azt a szakaszát örökítik meg ezek az igék, amikor az Istennel még szenvedésében is zavartalan közösségben lévő Szolga életében az emberek csúfolódását felváltja a fenyegető magatartás s akiket szimbolikusan a vér és hulla után szaglászó ebek csapatához hasonlít. Nem tudják kivárni, hogy meghaljon, hanem már most marcangolják kezét-lábát. A 17. vers második fele azt is megmondja, hogy kikre gondol: azokra, akikhez jött. Ez a kegyes gyülekezet, ezek a vallásos emberek, akik Jézust körülveszik, csak gúnyolni tudják és bámulni azt, ami a „Szolgával" történik. Nyilván egyik sem sejti, hogy miről van itt szó. Kegyes sürgölődésükkel becsapják magukat. — Ebben van éppen ennek a zsoltárnak és főleg ezeknek a verseknek a *félelmetes* mondanivalója, hogy a világon vannak ú. n. istentelen és kegyes, vallásos emberek, de *Jézust csak egyfajta gyülekezet, egy nép veszi körül s ez is istentelen.* Kereszthalálának az óráiban, amikor Isten előtti helyzetünk egész valósága lett nyilvánvaló, csak gúny, tülekedés figyelhető meg.

De a Szolga nem tagadja meg ezt a gyülekezetet sem. Istenhez, az Atyához imádkozása azt jelenti, hogy nem taszított el bennünket a megváltás művének pillanatában, hanem minden istenellenességünk és Istentől elhagyatottságunk közben is szilárdan tart bennünket kezében. Mellettünk áll! Nem tudunk olyan mélyre süllyedni, hogy Ő még mélyebbre ne süllyedjen utánunk — értünk!

Ha ezt felismertük és hisszük, akkor Isten és az emberek iránti magatartásunkban egészen döntő dolgoknak kell bekövetkezniök. Akkor tudjuk és gyakorlatilag is számolnunk kell azzal, hogy *Isten dolgozik értünk Krisztusban, hogy az emberek mea nem ér'ése nem tudja „megfojtani" Isten irgalmazó kegyelmét, szeretetét.*

Dr. Pálfy Miklós

Nagyheti igehirdetések

HARC AZ ÚJ ÉLETÉRT

(Vázlatok I. Móz. 32 : 1—31 kapcsán)

Ez alkalommal Jákob Jabbók révi tusakodása áll előttünk nagyheti igehirdetéseink során. Talán kissé szokatlan, hogy akkor, amikor nem volna szabad mást tennünk, mint nézni a keresztet s egyik énekünk szavai szerint Jézus szenvedéséről elmélkednünk, nem nagyheti „téma" áll előttünk, még csak nem is ótestamentomi profécia. Ez az ige azonban, minél jobban elmélyedünk benne, annál világosabban Krisztus felé mutat, afelé a Krisztus felé, aki épp nagyhéten vívta meg küzdelmét a mi új életünkért, szemben a bűnnel. Jákob is régi bűnével szemben tusakodik s ennek a fejezetnek az izgalmát Jákob háttérben lévő csalása adja meg s a nagy feloldódást az éjszakai harc után a névváltoztatásban kifejezett kegyelem mutatja. Jákob ott — a ma oly igen használatos kifejezéssel élve — bűnbocsánatot kapott. Ha ehhez hozzávesszük Luther magyarázatát, aki a Jákobbal szemben küzdő éjszakai Valakiben Krisztust látja, ebben a fejezetben világossá válik előttünk nagyhét ténye. Így lépjünk be estéről estére ebbe a fejezetbe.

1. Meglepetten. (I. Móz. 32 : 1—2)

Küzdelmek könyvének mondja egy írásmagyarázó a Jákob életéről szóló bibliai fejezeteket. Jákob életére valóban ez jellemző. Egyetlen nagy küzdés a lényege. Ő azt hiszi, a mindennapi megélhetésért, vagyona gyarapításáért küzd. Ebben a küzdelemben nyerő kezdet számára a csalással szerzett elsőszülöttségi joggal járó nagyobb juss. Valójában ez a csalás nyomja rá a maga bélyegét egész életére s ebből a csalásból akarja Isten kiszabadítani. Valóban a küzdelem könyve: Isten küzdelme a bűnös Jákob, helyesebben Jákob bűne ellen.

A küzdő Isten meg is mutatja hatalmát és erejét Jákobnak. De ő nem érti az összefüggést. Valami benne borzong s amikor Bethelnél a lajtorjás álmot látja, így nyilatkozik: rettenetes ez a hely. Mai mondatunkban is, amikor Isten angyalaival találkozik Jákob, a „szembe jöttek vele" kifejezés rajtaütésszerű találkozást fejez ki. Így mondhatnánk: rátaláltak. Jákobot ez nyilván elgondolkoztatja, ezért ad sajátos nevet is a helynek, de nem érti. Ez a vers maga is összefüggéstelennek látszik a megelőző és következő történések között.

Pedig Isten a Jákob bűne ellen felvonult erejét sejtteti itt. Mint egy figyelmeztető dörrenés, úgy hat ez az összefüggéstelennek látszó vers a történet folyamatában. Isten cselekedni készül, ezt Jákob is érzi, de még nem tudja, hogy őellene, de ugyanakkor őérte készül cselekedni.

Isten cselekedni készül bűneink ellen, értünk.

Jeruzsálem utcáinak lapos kövezetén a bethfagéi szamár patái még alig az imént kopogtak Jézus bevonulásakor. Csődület kíséri s lesi a csodatételeket. Vajjon felsóhajtott-e valaki is a sokadalomban Jézus láttán: Isten tábora ez? S ha felsóhajtott, észrevette-e, hogy érette indul Isten Jézusban cselekedni?

Megszoktad, hogy nagyhét napjain eszedbe jusson Jézus szenvedése s mindaz, ami akkor vele történt. De vajjon érted-e az összefüggést? Tudod-e, hogy nagyhét eseményeiben rád talált Isten? Meglepődtél-e már ezen úgy igazán, szíved szerint?

2. Nyugtalanul. (I. Móz. 32 : 3—8)

Ez a néhány vers mélységesen emberi. Jákobban ez az elképzelés élhetett, hogy a csalásból, hamis meggazdagodásból húsz esztendő távlatában rá lehet lépni a feledés útjára s úgy simán át lehet nevelődni, bele lehet nőni Isten kedveltségébe. Isten hatalmának megjelenő jeleivel nem tud mit kezdeni, csupán szorongás fogja el. Isten felől némi nyugtalanságot érez, de ezzel le is zárja ezt a kérdést.

Rettentő azonban az, hogy húsz esztendős távlatból utóléri a bűne. Ézsau nem felejtett: mondatja vele a nyugtalan lelkiismeret, amint hírét veszi a sereg közeledtének. Ezt persze még nem érzi bűnnek, csupán azt látja, hogy Ézsau sereggel jön s ez neki életébe kerülhet. Megbánás és bűntudat még sehol.

Egészen emberivé a félelem tényében válik ez a rész. A fejezet többször is megjegyzi, hogy Ézsauval szemben fél Jákob. Megdöbbentő a héber félelem szó jelentése. Ebben a szóban szűk térre való bezárás és összenyomottság érzése rejlik. A középkorban volt olyan kivégző eszköz, amely egy kamrából állott ablakos ajtó nélkül s amelybe a halálra ítéltet egy nyíláson belökték. A szerencsétlen csak percek múlva vette észre, hogy a mennyezet lassan, de feltartóztathatatlanul süllyed s kiszámíthatóan és kétségtelenül el fogja érni a padlót s ő ebből a szorultságból nem menekül. Ez az érzés lehetett úrrá Jákobon, amikor meghallotta Ézsau seregének közeledtét. Valóban nagy volt a szorultsága. Jákob félelmében sejti a halálos veszedelmet, de még nem a mögötte lévő bűnt! Már látja az előrenyomuló emberi bosszút, de még nem a mögötte lévő isteni bírót. Látja a külső nehézségeket, melyek az ő útját beszorítják, de azt még nem, hogy a saját élete szorult zsákutcába.

Félelmében segítség után néz. Ebben a gesztusában is látszik, hogy a bűn ismeretétől és megbánásától még messze van. Egyéni, segítség szükségénél soha zavarba nem jövő ravaszságánál keresi. Okoskodása a csapat felosztásával kapcsolatban egyetlen kiutat mutat neki: talán... De máris tudja, hogy nincs kiút.

Ez a bűnét fel nem ismerő, de annak következményei alatt szorongó, talánra építő Jákob annyira emberi, hogy szinte mi magunk vagyunk ezek. Istennel szemben némi szorongást érzünk, de alapjában azt hisszük, hogy vele nincs számolni valónk. Amikor pedig utólérnek a bűneink, nem ismerjük fel bennük a bűnt, okoskodunk, ravaszkodunk, fedezünk és rejtőzünk, feledünk és eltussolunk, csakhogy számadásra ne kelljen állni.

Pedig nincs kiút, mint a középkori cellából. A bűn zsoldja a halál. Annyira az, amennyire éppen a Jézus Krisztus keresztje mutatja.

Az, ahogyan Jákob okoskodott, merő lehetetlen vállalkozás. Ő maga is tudta, mégis tette. Bűneinkből bűnbánat és bűnbocsánat, szóval Jézus Krisztus nélkül elképzelt szabadulni akarásunk is ilyen merő lehetetlen. Mégis próbálkozunk. Mikor veszed már észre ennek a meddő voltát? Mikor veszed észre, hogy a kimondott szó utólérhetetlen, az elkövetett bűn is az. (Példa: Koren: Kallódó lelkek nyomán c. könyvből Veréb Jóska.)

Egy példával mégis mutassunk rá a kivezető útra. Luther egyszer álmot látott. A Sátán lépett hozzá s hosszú listán elébe tárta a bűneit. Luther végignézte s elismerte: ezek az én bűneim, de csak ennyiről tudsz? A Sátán újabb listát mutatott, hosszabbat az előzőnél. Luther ezzel ugyanezt tette. A harmadik lista után a Sátán kárörömmel szólt Lutherre: így hát Márton barát, menthetetlenül az enyém vagy. Luther nyugodtan válaszolt: keveset tudsz Sátán. Majd fogta a három listát, élesen áthúzta, mondván: az én Megváltóm mindezt vérével eltörölte. Ezt nem tudtad, Sátán.

Ezt az imádságot félelem előzi meg és éjszaka követi.

Gyermekkoromban egy képes folyóiratban láttam a következő elgondolkoztató képet. A kép mélységében széles körben sűrű erdő éjszakai sötétjéből gyilkos karmú és fogú fenevadak éhes szemevillanása szegeződik a kép közepén álló védtelen kisgyermek felé s ugrásra készen állanak, de mozdulni sem mernek, mert a gyermek mellett kis tűzrakás ég. Amíg a tűzrakás ég, nem mernek mozdulni. Így menekül ezekben a versekben Jákob félelem és éjszaka között az imádság tüzéhez.

Ó, nem a bűnbánat, még mindig nem az hajtja Istenhez. Nem is valami meleg, közvetlen kapcsolat. Egyedül a szükség űzi. Valami belülről fakadó szükség. Egyik történettudósunk nemrégiben fedezett fel egy különös kéziratot. Két gályarabságra ítélt prot. lelkész írta, akik az ítélet végrehajtása elől hitük elhallgatásával, vagy megtagadásával megmenekültek. Társaikat odaláncolták a gályapadokhoz s megindultak lefelé az Adria vizén. A két megmenekültet azonban a lelkiismeretfurdalás belső szüksége hajtotta s megindultak a parton utánuk, szemmel tartván a gályát. Erről az útjukról írott napló a jelzett különös kézirat. Jákobot is valami ilyen különös belső szükség hajtotta Istenhez.

Ez az imádság voltaképpen nem is igazán hitből fakad. Jákob azelőtt is tudott Istenről, látta a nyitott eget s Isten segítségét kipróbálta. De azért hivő még nem volt s elég becsületes volt ahhoz, hogy ne is nevezze magát annak. Nem is az ő hitén van itt a hangsúly, hanem Isten hűségén. Szaván fogja Istent: te azt mondtad nekem... Thurneysen egyik prédikációs kötetének előszavában különös képet említ. Magas torony lapos, korlát nélküli tetején képzeld magad. Egyszerre egy kéz taszítani kezd a tető széle felé. Már-már egyensúlyodat veszítve, zuhanni kényszerülsz, mit teszel hát? Belekapaszkodsz a taszító kézbe. Az megtart. Ilyen az Isten szava. Ezt Jákob is tudta. Félt is Isten szavától, tudta, hogy ítélet rejlik benne, ha egyszer elkezdi őt vesézni, mégis most Isten szavába fogózik. Milyen különös is az ő hűsége. Szavába fogózni lehet, legyen bár ítéletes, mint a törvény, vagy megdöbbentő, mint a kereszt. Megtartatás rejlik benne. Lám, itt Jákob többé már nem a maga szenvedésére és hűségére apellál, mint Lábánnal szemben. Nincs többé érve önmagára nézve. Csak Istenre nézve van érve.

Azt, hogy Isten vele volt és síkra szállt érte, azt eddig is látta. De ez még nem nevezhető hitnek. Azt azonban, hogy Isten segítségét nem a maga szenvedésével és élete eredményeivel érdemelte meg (mint ahogy Lábánnal szemben dicsekedett), hanem meg nem szolgált kegyelemből kapta, amire pedig ő nagyon érdemetlen, csak most először látja. Ez már közel van a hitbeli látáshoz. Ezzel új szemszögből látja Istent: lényét jónak, hűségesnek és állhatatosnak. Ez az a jóság, amelyik szabadon és változatlanul elajándékozza magát, mint egy házasságban, amelyben a másik fél ezt a jóságot szüntelenül eljátssza (lásd Hóseás), vagy amelyik a keresztfa szenvedéseiben oldja szét magát váltságul, ugyancsak szabadon, viszonzatlanul és nagy mértékben megértetlenül is.

Nem csak Istent, önmagát is más értékelésben látja meg. Eddig dagadó mellű, büszke, nagyvagyonú ember volt. Most szeme villanása visszaidézi a vándort, aki egy pálcával kelt át a Jordánon. Ő volt ez. Isten jósága az ő életében egész levelet írt. Most megtanulta olvasni ezt a levelet. Ezután a hosszantartó isteni jóság után — amit eddig nem látott — jött csak a szükség, hogy olvasni tudjon ebből a levélből. Kicsivé lett Isten jósága mellett. Bámuljuk Isten csodálatos módszerét, ahogyan embereket munkál meg. A moralista bizonyára felháborodik Isten „igazságtalansága" láttán. Most

látjuk, hogy Isten jósága — „igazságtalanul" áldva — már eleve azon munkált, hogy Jákobot a maga méltatlanságának megismerésére vezesse. És mindez milyen kicsiség ahhoz az „igazságtalansághoz" képest, amit Jézus Krisztussal engedett cselekedni, rázúdítván az ártatlanra a bűn büntetését, csakhogy mi megismerjük Isten jóságát.

Egész nagyhét számodra is egyetlen isteni levél Nevedre szóló és az életedről szóló levél. Tanuld meg olvasni. Így szól: kegyelem néked és békesség...

4. Két éjszaka között. (I. Móz. 32 : 13—21)

Jákob imádságában az Isten ígéretére és jóságára való emlékezés mellett még egy döntő vonást láthatunk: a valódiságot. Ez nem kegyes szavak sorozata, hanem a bizalom ágyán fakadt őszinteség mondanivalója. Kitűnik ez az Ézsauról mondott néhány szóból.

Ebben a szakaszban Jákob az Ézsauhoz való viszonyát értékeli át. Első terve az volt, hogy lenyűgözi Ézsaut a dicsekedéssel: mivé lett ő húszévi távollét után. Természetesen fakadt volna ez akkori magatartásából. Közben Ézsau serege, a félelem s az éjszaka, s ezek mögött Isten kegyelemhez vezető jósága megtanította más látásra önmaga felől. Változott hát a látása Ézsauhoz való viszonya felől is.

Még mindig nem mondja ki, hogy Ézsauval való kapcsolatát a bűn rontotta meg, de a cselekedete már elárulja derengő látását. Ezt egy különös kifejezés árulja el.

A 20-ik versben különös szójáték rejlik. A „megengesztelem" és a „kedves lesz személyem előtte" kifejezések azonos szótőből erednek. Eredeti jelentése mindkettőnek: arcát betakarni, ill. felemelni. Valahogy így hangzik tehát Jákob mondata: betakarom az ő arcát s talán felemeli majd az én arcomat. A kép: a bűnös bírája előtt áll lehajtott fejjel, a bíró szeme pedig jogos haragjától villámokat szór. Ki kell húnyni a villámoknak s a bűnösnek jó volna, ha megbékélt szemekbe nézhetne.

Mi kellene ehhez?

Megtehetné, hogy egyetlen hálás odaadással odadobná magát engesztelésül a bűnért, minden vagyonát felajánlva. Utána fogná a vándorbotot s indulna újra a Jordánnak, átkelni, mint húsz évvel azelőtt. Ő azonban többet, kifejezőbbet akar. Ez hálás odaadás lett volna az életért.

Ő azonban hálás, odaadó *életet* akar adni az életért. Ezért *áldoz*. Az egymás után következő nyájak porfelhője — alig ült el az egyik, máris kél a másik — a sorozatot, lehetőleg a végtelenbe nyúló sorozatot akarja kifejezni. Egy egész élet sorozatos, csupa hálából álló áldozatát. Hogy ezzel takarja el azt a villámokat szóró, haragos arcot.

Tudod mi ez? A hálás, odaadó élet folyamatos szolgálata. Mi megszoktuk már, hogy szóban döntünk. De hol van mögötte a cselekvő, folyamatos élet? Éppen ma, hogy e sorokat írom, sírt nálam hosszasan egy asszony. Szerencsétlen életét panaszolta. Hadd idézzem őt: „Lelkész úr, az én életem süllyedő élet. Tudom. De szabadulni szeretnék. Konferenciáról konferenciára jártam s kerestem a segítséget. Papoltak nekem sokat a szeretetről s Jézus Krisztusról. De nem segített senki. Sőt mindenki rajtam fente a nyelvét. Oktattak, kárhoztattak és szelid fölénnyel tanácsoltak. De senki sem segített rajtam. Lelkész úr, engem mindenki bánt. Csak a kutyák, a gyermekek s az erdő nem bántottak soha." Így mondta, szóról-szóra. Még itt van előttem a jegyzet, ahogyan azonnal leírtam ezeket a szavait. Hol maradt

emellől az asszony mellől a Krisztusnak hálásan szolgálók gyülekezete? Szavakat mi jól és bőségesen mondunk. De hol van mellőle az élet?

Budapest ostroma alatt történt, hogy a lelkész rákos beteget látogatott. Az asszony tudta, hogy rákja van. Sokat szenvedett és zugolódott. Beszélgetés közben arról is panaszkodott, hogy májat kellene ennie, de hol juthatna most hozzá! A lelkész vígasztalta és erősítette az ígével és bizonyságtétellel. Az asszony itta a szavait s a lelkész azzal ment el, hogy eredményesen szolgált mellette. Eltelt jó két hét, amikor a lelkész véletlenül hozzájutott egy kis májhoz. Eszébe jutott a rákos asszony s egy hirtelen ötlettel saját családjától is megvonva, felküldte a beteg asszonynak. Jó idő telt el, amikor újra meglátogatta. Az asszony ezzel fogadta: „lelkész úr, én egy vallomással tartozom. Amikor itt volt, szépen beszélt, tetszett is a szava, de *nem hittem*, amit Krisztusról, szeretetről s ezekről beszélt. Amikor a májat felküldte, *akkor elhittem*." — Gandhitól egyszer megkérdezte egy misszionárius, mit kellene tenni India krisztianizálása érdekében. Gandhi válasza rövid volt: „önöknek, keresztyéneknek, úgy kellene élniök, mint Mesterük élt." Igen: a szolgáló, egész élet hálaáldozata.

Nem mintha ezzel meg lehetne fizetni azt a kegyelmet, hogy Isten nem haragszik többé. Jákob sem fizetségképpen tette ezt, abban a bizonyosságban, hogy Ézsau kétségtelenül „felemeli az arcát". Sőt, igen bizonytalan volt: *talán* felemeli az én arcomat. Mégis áldozott, folyamatosan. Mert nem tehetett mást. Nem kényszerűségből: hálából.

A Biblia módszereihez tartozik, hogy belső történéseket finom külső vonásokkal színez körül. Itt is így van. Kétszeresen mély ez a jákobi áldozat, mert éjszakába fordul. János evangélista Júdás árulásának cselekményét így színezi: éjszaka volt (Ján. 13 : 30/b). A most következő éjszakán volt ez. De a most következő éjszakába forduló estén volt az is, hogy valaki örökérvényű, megdöbbentő áldozatot mutatott be: ma szerezte Jézus az utolsó vacsorát. Amott a felszálló porfelhő takarja be a haragvó Ézsau arcát, itt a megtöretett test s a kiömlött vér takarja be a haragvó Úr arcát. És végtelenbe nyúló folyamatban egyre takarja azóta is, valahol csak és valahányszor csak megterítik vele az oltárt, Mert Isten mindent lát, csak egyet nem: amit a Krisztus vére eltakar.

Ezt a csodás, végtelenbe nyúló kegyelmi ajándékot, áldozati tényt számomra ma két asszony szava töri meg: az imént említett síró asszonyé s a rákos asszonyé. S eszembe jut az ige: ha az atyádfiának valami panasza van ellened, hagyd ott az oltárt . . .

5. Váratlan küzdelem. (I. Móz. 32 : 22—26)

Az engesztelő ajándékok elküldése nem nyugtatta meg Jákobot. Nyugtalanságában éjjel felkel s átköltözteti mindenét a gázlón. Aki kicsit is maga elé képzeli a földrajzi körülményeket, az világosan tudja, hogy Jákobnak ez a lépése annyit jelent: elébe ment a veszedelemnek. Sima, tág terű partról szakadékos, zeg-zugos partra költöztek, ahol a hegyekből úgy zúdulhat rájuk az ellenség, mint a felhőszakadás. Világos hűség ez az elhatározáshoz. Úgy megy a vihar elé, mint ahogyan egészen nagy óráknak szokott az ember csendben és higgadtan elébe menni. Jöhet Ézsau serege . . .

De az nem jön. Megdöbbentő fordulat áll be. A most következő eseményekről való híradás a maga rövidségében oly szűk és szaggatott, mint alig más része a bibliának. „Olyan, mintha ebben a rövid félsorban elhatározások volnának összesűrítve, amelyek az örökkévalóságba érnek" (Frey).

Jákob egyedül van. Sötétség, csend, egyedüllét, várakozás. Jöhet az ellenség. És jön is, de nem az, akire Jákob várt. Egyszerre csak megjelenik

mintha az éjszaka szülte volna. „Ekkor Valaki tusakodott vele..." (az új fordítás szerint). Most lát világosan Jákob. Nem a körülmények, nem Ézsau, vagy annak harcosai, hanem egészen más az ő ellenfele. Bizonyára felismerte, hogy ugyanaz ő, akit éppen az imént maga hívott segítségül ellenfele ellen, akinek az oldalán olyan magátólértetődően érezte magát. Nos, ez előjött és ő maga az ellenség. Mell a mell ellen harcolnak. A szó igazi értelme itt: összefonódnak. Egy szót sem váltanak egymással. Semmi hívás, semmi kiabálás. Csak sötét éjszaka és néma harc. A szöveg a maga rövidségében is oly csodálatosan költői, hogy szinte gondolkodik az ember, hogy hús-vér emberrel harcol-e Jákob, vagy szimbolizált lelkiismereti tusakodás ez, vagy a Szentlélek valóságáról van itt szó, vagy miről. Úgy érezzük, Luther látta meg világosan ennek az értelmét, amikor ebben a Valakiben Krisztust látja. Hiszen hogyan is tudott volna róla az egykori szövegíró világosan írni?

Következik a csipőcsont kifordítása. Orvosok véleménye szerint ez a pont az emberi testen az a pont, aminek a sebesülésével az egész test mozgásképtelenné válik.

Ezután újra az a különös jelenség következik be, amit Jákob imájánál már szavakban láttunk. Abba a taszító kézbe kapaszkodik Jákob, amelyik őt legyőzte. A halálfélelem mozdulata ez, amelyik tudja, hogy valóban semmi, de semmi más segítség nincs és nem is lehet. Még akkor sem, amikor figyelmezteti ez a Valaki, hogy hasad a hajnal s ha őt, az ellenfelet nappali fényben látja meg Jákob, azt el nem hordozhatja. (Aki Istent látja, az a látványtól nyomban meghal az OT szerint.) Ő azonban a halál alatt ölelő atyai karokat érez már.

Jákob vitázó szava mély összefüggéseket árul el. Húsz évvel ezelőtt Jákob Isten szájából ezt hallotta: veled vagyok. Most felel erre: nem bocsátlak el. Később ez hangzott: benned áldatnak meg a föld összes nemzetségei (I. Móz. 28 : 14). Igy fogja meg hát őt: megáldasz hát engem! Most értjük csak igazán, hogy a csalónak előbb miért kellett látnia a menny ajtaját nyitva és miért kellett hallania az ígéretet. Jákob határozottságára csak az a bátor hit képes, amelyik az ige szerint igazodik.

A csodálatos most következik: a győztes engedi, hogy egy nyomorékká ütött emberfia halálfélelemből átkarolja és szavánál fogja. Jézus Krisztusban Isten szeretete így került emberi karok közé, de ez a kar más volt, mint Jákob karja, mert ennek a karnak a szorításától Isten Fia a keresztre került. Isten szeretete ezt csodálatosan engedte s ennek így kellett lennie, hogy a bűnös ember számára szabadulássá lehessen. Igy értjük meg, hogy ez a történet sem valamely erkölcsi tisztulásról, belső küzdelemről és öntudatról szóló veszélytelen erkölcsi elbeszélés, hanem Jézus Krisztus nagypénteki keresztjében véres valóság. Nagypénteknek ez a véres valósága, hogy a győztes nem triumfál (ezt várta volna s itt tévedett Júdás), hanem „bűnné lett értünk", hogy mi az ő halála árán szabaduljunk bűneinkből.

Nem tudom, mit szólnál hozzá, ha templomból kimenet. újságárusok különkiadást tartanának a szemed elé s ott ezt a feketekeretes gyászjelentést olvasnád: meghalt az Isten. Fellélegzenél-e, hogy egy vitás kérdéssel kevesebb, vagy szomorúan hajtanád le a fejed, mint az Emmaus felé bandukoló tanítványok, hogy reménységük elveszett? Testvérem, azért állok itt a szószéken, hogy kétségtelen hitelességgel meghirdessem: meghalt az Isten — kereszten. Ez a nagypéntek tényе. De azért halt meg, hogy ezáltal neked életed legyen.

6. Az éjszaka elmúlt, itt az új élet. (I. Móz. 32 : 27—31)

A legnehezebb még hátra van: Jákobnak vallani kell! A szavak lüktetően rövidek, de mint a dinamit, erővel teltek. A harc hevében lélekzet után kapkodók beszélnek ilyen drámaian tört szavakkal és mondatokkal.

Jákobnak *vallani* kell, nem bemutatkozni. Amikor kimondja, hogy Jákob a neve, bevallja magáról, hogy csaló. (Ez a szó jelentése.) Sőt még többet is tesz. Most szolgáltatja ki magát egészen. Abban az időben, aki a nevét megmondta, az kiszolgáltatta, átadta a maga valóját, lényegét a másiknak. A sátán ezt a megvallott lényeget akarja titokban tartani Jákobnál s nálam is, nálad is. Jézus Krisztus azonban felfedi, mint egykor a gadarai megszállottnál. (Mi a neved? — Légió.) „Isten és Jákob között folytatott rövid beszélgetésnek szaggatott, a birkózás forró leheletével lökésszerűen kimondott szavai inkább hasonlítanak ahhoz a félelemteljes vonakodáshoz és fogcsikorgató meghódoláshoz, amellyel Gadarában a démonok engedelmeskedtek Jézus szavának és megmondták nevüket." (Frey)

Testvér, vallani kell! Nem megy másképp. Isteni élményeid lehetnek enélkül is, de igazában találkozni vele csak így lehet.

Az a Valaki a megvallott nevet és megvallott lényeget elvette. Adott helyette új nevet s ezzel új életet. Izrael: Isten küzd. Ez az új lényeg. Kissé különös, hogy nyomorékká ütve, megalázva, kiszolgáltatva éri ilyen gyors változás. De Istennél ez mindig így van. Az ő ereje a mi erőtlenségünk által végeztetik el. S elég nekünk az ő kegyelme.

A csaló megszűnt s Isten harcosa indul az új életbe. Ezt a ma már, sajnos, igen megkoptatott kifejezéssel így mondjuk: bűnbocsánatból élünk. Ennek az igazi erejét és valóságát az érzi meg, aki mélyen belenéz ebbe a lélekzetvisszafojtott küzdelembe.

Jákob, aki Izraellé lett, ezután kimondja a lehetetlent: láttam Istent és mégis életben maradtam. Látni Istent! Az Olympustól a legkomplikáltabb elragadtatásokig milyen széles és milyen évezredes távlata van ennek a vágynak! Jákob pedig milyen egyszerűen, de milyen sugárzóan tesz róla bizonyságot. „Istent látni"-nak nevezi azt, hogy Isten lehajol ahhoz, aki egészen az ő kezében van és halált érdemel, felemeli és megbocsát neki. Istent látni annyit tesz, mint a megbocsátást elfogadni.

Azt mondottuk, hogy ezen a héten voltaképpen nem volna szabad mást tennünk, mint nézni, nézni a keresztet és Jézus szenvedéséről elmélkedni. Ha végigjöttél velem Jákob tusájának eseményein, ezen a héten nem csak nézned engedte meg Isten a keresztet, de látnod is. Látnod rajta Isten Fiát, a te Megváltódat, akiben bűnbocsánatot kaptál. A Jákobbal küzdő Valaki, amikor neve felől érdeklődik Jákob, nem vall.

Isten a kereszten vallott önmaga felől. Elmondotta magáról, hogy az ő lényege: szeretet. „Úgy szerette Isten a világot..."

Ez a napba sántikáló ember pedig üzeni neked, hogy a Jézus Krisztus által, aki győzött benned, van új élet, van reménység. Ahogyan belső történéseket finom színezéssel fejezett ki igénk akkor, amikor éjszakát jelölt, úgy most is mond valamit a felkelő nappal. Nézz a holnapi üres sírra s a Feltámadottban világosságban fogsz járni.

KOREN EMIL

Folyóiratszemle

Theologická priloha krestanské revue. Praha. 1953. 3. sz.

J. B. Soucek: Problém eschatologie v. Janovskych spiesch. (A jánosi iratok eschatologiai problémája.) A probléma onnan adódik, hogy a jánosi iratok az eschatologikus eseményekről (ítélet, feltámadás) hol jelen időben, hol pedig futuromban szólnak. Szemben a zsidó apokalyptika, a synoptikus evangéliumok és Pál leveleinek eschatológiájával, melyek ezeket a végső időkre teszik, Jánosnál ezt halljuk Jézustól: Most *van* e világ kárhoztatása. (12:31.) Aki hiszen őbenne, el nem kárhozik; aki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében. (3:18.) Viszont a legvilágosabban futurumban hangzik 5:28: Eljő az óra, amelyben mindazok, akik a koporsókban vannak, meghallják az ő szavát és kijőnek ... az élet feltámadására ... (és) a kárhozat feltámadására.

A liberális exegetikai theologia, mely a jánosi kegyesség lényegét eschatologiátlan, időfölötti misztikának minősítette (lásd pl. Holtzmann újtest. theol. II. 577.) hajlamos volt a futurumokat hagyományos nézetek még ki nem küszöbölt maradványának, esetleg az ó egyház szélesebb rétegeiben használatos kategóriákhoz való puszta külső alkalmazkodásnak tekinteni. R. Bultmann már az eredeti jánosi szövegbe itkatott későbbi egyházi interpolációnak mondja ezeket. H. Preisker szerint viszont, aki a jánosi iratok lényegét kifejezetten eschatologikus beállítottságúnak tekinti, azokat a szakaszokat kell interpolációknak tekinteni, melyek a parusiát a hitet munkáló Szenlélek eljövetelével látják egyazonosnak s amelyek az ó egyházban a be nem következett parusia miatti csalódásból születtek. (Theol. Blätter 1936. 185. kk.)

Soucek szerint „az egész Újtestamentum nemcsak abban a hitvallásban egységes, hogy az igazi Messiás Jézus, hanem ezen felül a meggyőződésben is, hogy ebben az igazi Messiásban, eljövetelében, személyében, munkájában, Igéjében, halálának és feltámadásának eseményeiben döntő eschatológikus események teljesednek be és történnek. Jézus Krisztusban és csak Őbenne valósul meg az eschatologikus reménység. Eben az értelemben szólhatunk C. H. Doddal az Újszövetség *realizált eschatológiájáról*. Összefüggésben ezzel megfigyelhetjük, hogyan halványodik el az Újszövetségben az utolsó eseményeknek a zsidó apokalyptikában annyi szemléletességgel és színpompával ecsetelt képe. Világosan látható ez már a synoptikusoknál, de méginkább Pálnál. S ha a Biblia utolsó könyve újból színre hozza is a hagyományos apokalyptika apparátusának fő elemeit, ez még nem bizonyíték amellett, hogy e könyv lényeges tartalma szerint az apokalypti felújítása egy tárgyilagosan felfogott kozmikus dráma értelmében. A mag itt is az az üzenet, hogy Jézus Krisztus maga és egyedül Ő a jelen és jövendő Ura. Övé és Övé lesz az utolsó

szó. János evangéliuma pedig az eschatológia krisztologizálását, külső, tárgyias, apokalyptikus vonásainak eltörlését következetesen és radikálisan hajtja végre. Jézus Krisztus valóban a kezdet és a vég. Azért a vele, Igéjével és személyével való találkozás, helyesebben talán: személyével, mint a testté lett Igével való találkozás minden emberre nézve döntő, ítéletes, valóban eschatologikus esemény. „Így érthető szerzőnk megvilágításában, hogy Jánosnál az apokalyptikus színek egészen kifakulnak s az utolsó napok eseményeinek szemléletes rajza a minimumra redukálódik. —

Eugen Zeleny: Krest a novozákonni indikativy a imperativy. (A keresztség s az újszövetségi indikatívuszok és imperatívuszok.) Zeleny azzal a megállapodással kezdi értekezését, hogy bizonyos theológiai irányok és theológusok szerint a keresztség lényegében a vele való kapcsolatos és benne foglalt öntevékeny erőnél fogva hatékony, s ilyetén képpen egymagában okozója olyan változásoknak, melyek nemcsak az Istenhez való viszonyunkban, de bennünk magunkban is létrejönnek. E felfogás szerint tehát utóbbi esetben a keresztség tulajdonképpen *ex opere aperato* hat.

Egyes újabbkori teológusoknak a szentségekkel kapcsolatos felfogása már respektálja Isten szuverenitását és transcendenciáját, hangsúlyozza a keresztség generatív hatásának bizonyíthatatlanságát, egyben azonban valamit abból a biztonságérzetből is megkíván őrizni, mely az imént említett tanítás sajátja. Ennek az iránynak legjelentősebb képviselője E. Stauffer (Die Theologie des Neuen Testaments, 1948. 140.) aki a keresztség hatékonyságát jogi, imputatív értelemben magyarázza. A Szentírásnak a keresztségre vonatkozó indikatív megállapításait (pl. Róma 6:3 kk., Kol. 2:12) úgy értelmezi, hogy a megkeresztelt új életre támaszttatott fel ebben az imputatív, érvényességi értelemben. Isten őt így tekinti, megkereszteltsége Isten előtt ilyen érvényességgel bír, függetlenül attól, hogy az ethikai értelmű új élet megbizonyítása csak a jövőben következik el. Staufferral többé-kevésbbé rokon álláspontot képviselnek a régiek közül A. A. Hodge és Ed. Bőhl, az újabb theológusok közül pedig A. Oepke és E. Bizer. A továbiakban szerzőnk kimutatja Stauffer tanításának a reformáció idevonatkozó szellemi örökségével való kapcsolatát is. A reformáció korának theológusainál találkozunk az adopció fogalmával pl. Róma 8:15 és Gal. 4:5 értelmében. Nem állítják, hogy a hyiothesiát hirdető apostol a keresztségről beszél, de a keresztséget úgy látják, mint amelynek lényegéből ez a fogalom sokat fejez ki. A keresztség hatásának analízisében ők is, mint Stauffer, a jogi tényezőt helyezik előtérbe: „A keresztség az adopció bizonyságául adatott nékünk, mert általa ágyaztatunk bele a Krisztus testébe (Róma 6:3.), hogy megmosattassunk és megtisztíttassunk az ő vérével és azután megújíttassunk az élet szentségében az ő Szentlelkével. (Tit. 3:5., 6.; Ap. csel. 22:16.)" — (W. Niesel, Bekenntniss-schriften und Kirchenordnungen 1938. 74.) A következőkben Zeleny kifejti, hogy a Stauffer-iskola felfogását, a keresztség kihatásának külön imputatív-jogi és generatív

szétosztottságát és pedig olyan módon, hogy mindenképpen az előbbi kerülne az első helyre, a Szentírás nem igazolja. S ez éppen az adopció fogalmával kapcsolatban a legnyilvánvalóbb. Róma 8:14—16: „Mert akiket az Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai. Mert... a fiúságnak Lelkét kaptátok." A jogi tény itt csak következmény: örökösei vagyunk Istennek, örököstársai pedig Krisztusnak. Az első helyre tehát a Lélek vezetése és generatív működése kerül. Ugyanez tűnik ki Róma 8:23-ból és pedig nemcsak logokai, hanem már idői értelemben is: a Lélek zsengéjének biztokosai (csak) *várják* a fiúságot. Viszont ezek a szakaszok feszültségben vannak Gal. 4:4 k-vel, ahol az imputatív-jogi tényező a generatív elébe kerül. Mindezekből — szerzőink szerint — nyilvánvaló, hogy a Szentírás megvilágításában Istennek a Jézus Krisztusban történő üdvözítő cselekvése semmiképpen sem engedi meg, hogy valamilyen ordo salutis egyes alkotóelemeire tagoltassék szét. Ez a felismerés vonatkozik a Szentírásnak a keresztségről szóló indikatív megállapításaira, de általában minden indikatív kijelentésére. Mindezeknél fennáll az imputatív magyarázat kísértése, mert hiszen a valóság, melyet közölnek, a keresztyének életéből empirikusan nem mutatható ki. A Szentírás is ismri az indikatívuszok által közölt tények és a „test szerinti" valóság közötti különbséget. Ezért jelentkeznek a Szentírás indikatívuszai imperatív formában is: pl. „Krisztust öltöztétek fel" (Gal. 3:27.) — „Hanem öltözzétek fel az Úr Jézus Krisztust" (Róma 13:14.), „megszenteltettetek" (I. Kor. 6:11.) — „Szánjátok oda most a ti tagjaitokat szolgáiul az igazságnak a megszenteltetésre." (Róma 6:19.) De éppen az egyes indikatívuszoknak megfelelő ilyen imperativuszokból nyilvánvaló, hogy az indikatívusszal kfejezett valóság nemcsak imputatív jellegű. Így hiányozna belőlünk az imperatívuszoknak való szükséges engedelmesség. A megigazulás csak a hit által lehetséges, a fiúságot a Lélek eszközli. A Lélek pedig nem benső világunk inherens adottsága, hanem Krisztus uralmának nyilvánulása. Ezek a körülmények magyarázzák az imperatívuszok értelmét.

F. M. Bartos: Devet kusu zlatych M. J. Husa a jejich vzor. (Husz János kilenc aranymondása és ezeknek mintája.) A cikkíró Husz János kilenc aranymondását analizálja, melyeket joggal tartanak Husz keresztyénsége egyik legértékesebb dokumentumának. Az aranymondások egyszavas erőteljes antithezisekben domborítják ki az egykorú vallásosság és Husz János kegyességi ideáljának különbségeit. Bartos kifejti, hogy az aranymondások szerzőjének tévesen tartották mindezideig Husz Jánost, mert ezeket minden valószínűség szerint a nagy dominikánusrendi német filozófus és theológus a korabeli scholasztikának egyik legkiválóbb képviselője, Albertus Magnus († 1280) írta. Husz jól ismerte Albertus műveit, sőt a filozófiai fakultáson Aristoteles természettudományi és filozófiai nézeteiről éppen Albertus kézikönyve nyomán tartotta meg előadásait. Így történhetett — szerzőnk szerint —, hogy a német nyelvű, igen kifejező tartalmú írás, az *Aranymondások* sem kerüle el figyelmét s szívesen fordította azt le cseh nyelvre a Betlehem-

kollégiumban tanuló diákjai számára. Albertus művei egyébként ismert és elterjedt írások voltak minden dominikánus kolostorban, melyből Husz korában már cseh földön is több, mint huszat lehetett találni. Husz tehát a prágai egyetemen komoly pozícióval és jelentős befolyással bíró dominikánus szerzetesek révén is hozzájuthatott Albertus műveihez.

Amadeo Molnár: Valdenští a reformace. (A valdensek és a reformáció.) Molnár vizsgálódásai arra a kérdésre keresnek feleletet, vajjon előkészítette e a valdensek középkori mozgalma a reformációt. Ha igen, milyen értelemben? Ha nem, hogyan viszonyult hozzá mégis? Szerzőnk szerint korai volna e kérdésekre definitív feletet várni, miután a valdensek története máig sincs a kritikai kívánalmaknak megfelelően feldolgozva. Maguknak a valdenseknek régi s a legendáris formákból alig kibotnakozó historiográfiája épúgy, mint az inkvizíciós ítéletekre támaszkodó számos katolikus és profán munka inkább elhomályosítja, mint felderíti a tényeket. Még kevésbbé szolgáltat igazságot a valdensek egy feudális társadalom, szociális feszültségeinek hátterén kibontakozó történelmének. A valdenseknek a reformációhoz való viszonya tekintetében eddig általában két álláspont alakult ki. Az egyik szerint a valdensek a XVI. századi reformáció előtt már reformált közösség voltak, s mint ilyenek a nyugati reformáció szellemi-lelki kiindulópontját képezték. A másik szerint viszont kis középkori szekta voltak csupán, mely semmivel sem járult hozzá a reformáció kibontakozásához, a XVI. században pedig *non necessario, sed coacte* csatlakozott hozzá.

A következőkben éles fényt vet az értekezés arra, hogyan elvenedett és ifjodott meg a valdensek mozgalma mintegy ötven évvel a nyugati reformáció előtt. Rámutat a piemonti hegyek között és Dauphinban élő valdensek új hitvallási orientációjára, szociális harckészségükre a feudális urak eretnekellenes buzgósággal maszkírozott gazdasági elnyomásával szemben majd expanzivitásukra és missziói lendületükre. A piemonti valdensek 1483. évi felkelése savoyai I. Károly ellen, VIII. Ince pápa ellenük inkvizíciót sürgető bullája, az Id nostricordis, a paesani valdensek harca saluzzai Margherita di Foix zsarnoki uralmának letörésére s az 1510. évi valdens imkvízició Paesanban: mozgalmuk erejének és hatékonyságának kézzelfogható jelei.

Molnár ezután gondosan mutatja ki a valdens-huszita kapcsolatokat, amelyeknek sok jelét látjuk már a reformáció előtti időből is. Ilyenek: a cseh-morva atyafiaknak német valdensekkel való kapcsolatai, Lukács testvér-pap 1498. évi olaszországi útja, a cseh eredetű valdens irodalom, de különösképpen a valdensek tévtanainak az 1510. évi inkvízicióval kapcsolatban kiadott gyüjteménye az *Errores Valdensium in Paesana commorantium*, melyből világosan csendül ki a huszita szociális eschatológia visszhangja. Az unitas fratrum hatása azonban később is nyilvánvaló. A reformációval kapcsolódni kívánó valdensek Oecolampádiushoz és Bucerhez küldik megbízottaikat nyitott és vitás theológiai kérdéseknek 47 cikkelybe foglalt iratával a reformátorok eligazítását kérve. Az irat valamint a reformátorokkal folytatott megbeszé-

lések jegyzetei — szerzőnk szerint — kétségtelenné teszik a valdensek tanításának a cseh-morva atyafiak teológiájával való közeli rokonságát. Nem véletlen, hogy a Bucer válaszában foglalt fenntartások és kifogások a valdensek tanításával szemben csaknem azonosak azokkal, amelyekkel Lukács a cseh-morva atyafiak lelkésze találkozott 1523-ban Luther részéről az unitas fratrum tanítását illetően.

Tudjuk, hogy az 1532. évi chanforani zsinaton, ha nem is teljes egyhangúsággal, végül is Bucer és Oecolampadius szelleme győzött, mert a valdensek itt nem a cseh testvérek egyházához, hanem a nyugati reformációhoz való kapcsolódás mellett döntöttek. Az 1533. évi San Martinóban tartott valdens zsinattal kapcsolatban szerzőnk a következőket állapítja meg: „A san-martinói zsinat azzal, hogy mindenben megerősítette a chanforani határozatokat, nemcsak a valdenseknek a nyugati reformációval való fogódzását pecsételte meg, de hosszú időre lehetetlenné tette a „második" és „első" reformáció szintézisét s a Jézus Krisztusba vetett hit által való megigazulás hamisítatlan igazságának a cseh-valdens szociális buzgósággal való összekapcsolását is. A chanforani zsinat történelmi pillanatában a reformáció két iránya találkozott, de anélkül, hogy egyik a másikat megértette volna. Nem a kettő szintézise, hanem az egyiknek győzelme a másik felett született meg ekkor."

A szerző megnevezése nélküli „*Cerpání vody*" (Vízmerítés) című cikk exegetikai megjegyzéseket tartalmaz Gen. 24:11-hez kimutatva, hogy a kutakat és forrásokat Izelben kultikus helyeknek tekintették, a vízmerítés pedig kultikus cselekményt jelentett. — Milos Bic „Kdo byl Amos?" (Ki volt Ámos?) című rövid cikke után a *Dokumenty* rovatában A. Frinta, Ferdinand Hrejsa és Rudolf Ricán vitatják a fehérhegyi csata utáni pastoralis irodalom igen becses terméke, a „Palinodia apostasiae . . ." című cseh nyelvű anonym-irat szerzőségének és kiadási időpontjának kérdéseit. — A folyóirat ezután könyv- és folyóiratszemlével zárul.

Dr. Szilády Jenő

† Dr. Mohácsy Lajos

1876—1952.

A vén lelkésznemzedék örök-ifjának ismertük s ez évet már nem érte meg. Neve, alakja az egész ország papsága előtt ismert volt. Egyházi közgyűlések keménysavú zengésével harcolt a bötenyerű barokk egyházközigazgatás minden vadhajtása ellen. Csak azért fáradt bele, mert kevesen voltak, akik kiálltak, bár sokan voltak, kik tüzelték... Harcolt a földdel és a földért. Gazdasági válság háromszor tette gazdagból szegénnyé, mikor a földdel harcolt. De a földért annál sikeresebben viaskodott! A földbirtokreform sovány eredménye az első világháború után az Ő táborának kövér verejtékére született meg. A kastélyablakok fekete szemmel sunnyogtak a földosztó papra... Az ultramontán klerikálizmus vádak koholt tüzével a híres Lingauer újságíró tollával akarta leteperni a közélet teréről. Ezt a harcát az egyháza nélkül is kibírta és nem hagyta magát elsöpörni

Dátumokba szorított életénél alakja túlfeszít minden korlátot, mert nemcsak élt egy bizonyos időközben, hanem betöltötte korának életvilágát életével

Pincéden látta meg a napvilágot, 1876. ápr. 9-én. Apja falusi tanító volt. Elemi iskoláit Ujvidéken végezte, majd a kiskunhalasi ref. gimn, jeles diákja lett. A soproni theológiát szintén jelesen végezte s egész diákoskodása idejében „tanítva" tanított, hogy tanulhasson. Lipcsében is gyarapította theológiai tudását két éven keresztül. 1898. október 1-én szentelték pappá. Fél évig Laucsek János vadosfai esperes segédlelkésze volt. utána Gyurátz püspök titkára lett, Pápán. 1902-től 1948 okt. 1-ig a marcalgergelyi gyülekezet lelkésze volt. Templomok, iskolák építése töltötte ki sok idejét életének.

Pápán töltötte nyugdíj-éveit, ahol az új papokat állandóan gazdagította a régi Gyurátz-világ eseményeinek visszaidézésével.

1952. dec. 19-én elköltözött, hogy az Egyház Ura és gazdája sokra bízza ezután...

Bácsi Sándor
pápai lelkész.

† Rimár Jenő

1885. nov. 15—1953. jan. 14.

Született 1885. november 15-én Budapesten. Elemi iskoláit helyben, gimnáziumi tanulmányait a Lónyai utcai ref. főgimnáziumban végezte, ahol 1905. június 24-én tett érettségit. Theológiai tanulmányait a soproni theológiai akadémián végezte. 1909. augusztus 20-án tett szakvizsgát. Az 1908—09. tanév két félévét ösztöndíjjal az erlangeni egyetemen töltötte. Lelkész vizsgát 1909. augusztus 30-án tett, amikor lelkésszé szentelte Scholtz Gusztáv

bányakerületi püspök. 1909. szeptember 1-től 1910. január 31-ig Rákoskeresztúron, Majd 1910. február 1-től 1911 április 29-ig Szentesen segédlelkész. 1911. április 30-tól 1919. szeptember 1-ig Nagyszentmiklóson rendes lelkész. 1919. szeptember 1-től budapesti vallástanár, 1941. szeptember 7-ig, amikor angyalföldi evangélikus lelkésszé választják. A budapesti egyetemen két évig tanulmányokat folytat a pedagógia és bölcsészet hallgatásával.

Életének főmunkája két evangélikus templom felépítése és a szétszórtan élő lelkek gyülekezetté való megszervezése és tömörítése volt. Amint Nagyszentmiklósra kerül, mindjárt hozzáfog a templom építésének megoldásához. Országos gyűjtést szervez, helyben, vidéken és országszerte ismertté lesz a nagyszentmiklósiak templom utáni vágya és imádsága. Isten kegyelméből közvetlen az első világháború kitörése előtt 1913. augusztus 31-én szenteli fel a bányakerületi püspök megbízásából Petrovics Soma a csanád-csongrádi egyházmegye főesperese. Ezen a helyen szolgál rendíthetetlen hittel és szent buzgósággal mindaddig, amíg a háború befejezése után a román hatóságok fel nem szólítják a repatriálásra. Úgy érzi, hivatását ott betöltötte s 1919. szeptember 1-től a pesti egyházközség vallástanára lesz. A pesti egyházközség megbízása alapján megkezdi az Angyalföldön élő szétszórt hívek gyülekezetté való szervezését. Tanítványait s azok családtagjait látogatva, felkeresve és gondozva igyekszik vasárnapi iskolába istentiszteletre, bibliaórákra és szeretetvendégségre gyűjteni a híveket. 1919. novemberében tartják az első műsoros szeretetvendégségüket az akkori Erdőtelki iskola tornatermében. Párhuzamosan megkezdődik az Üteg utcai polgári leányiskolában a havonkénti vallásosesték rendezése is. Erre a belmissziói szolgálatra a belső indítást már gimnáziumi tanuló korában nyeri, úgyhogy theológus korában ő szervez és vezet bibliakört, illetve köröket. Hamarosan felébred a gyülekezet minden tagjában a lelkész buzgó munkája folytán az olthatatlan vágy az Isten hajléka után. 1924-ben téglaszelvények eladásával, majd szeretetvendégségek jövedelmével s a székesfőváros templomépítési segélyeivel a templomalap mindjobban növekedik. Végül Isten kegyelme elhozza azt a napot, amikor elhelyezik az angyalföldi evangélikus templom alapkövét, 1937. júniusában. A templom felszentelését 1938. október 30-án végzi D. Dr. Raffay Sándor püspök. Teljesült az angyalföldiek álma, s így már nem az 1934-ben szeretett lelkészük által felszentelt kedves oltáruk előtt tartják istentiszteleteiket a Váci út 61. szám alatti iskola tornatermében, hanem Istennek szentelt hajlék falai között dícsérik az Urat!

Megsérült lába sem tartja vissza a szolgálattól, mert az óévi istentiszteletet, az újévi igehirdetést s a január 4-i istentiszteleti szolgálatokat úrvacsoraosztásokkal együtt a tőle megszokott áhítattal és hűséges szeretettel végezte. Még közvetlen kórházba szállítása előtti napon résztvett a bibliaórán, s rá egy hétre utolsó szava: „Hány óra van? Most van a bibliaóra!" Életét, szolgálatát, munkáját s halálát kedves zsoltára hirdette: Áldjad én lelkem az Urat! Legyen emléke áldott, teremjen magvetése a mi Urunk Jézus Krisztus dicsőségére sok gyümölcsöt!

Koporsója felett Dezséry László evangélikus püspök hirdette a feltámadás igéit s lelkésztársai serege kísérte utolsó útjára a Farkas-réti temetőben. Utolsó Ige, mely hozzá e földön szólt: Ezékiel 34: 30—31., melyhez a nap reggelén élettársa, gyermekei s az ő imája fűződött, amikor Isten oltalmába ajánlotta szeretteit s egész gyülekezetét!

Közérdekű tudnivalók

I. A Magyar Népköztársaság minisztertanácsának 2/1953. (I. 10.) M. T. számú rendelete a kereseti és vagyonadó megszűnéséről intézkedik. A rendelet szerint (1.) a kereseti adó — a 2. §-ban említett adók kivételével, — valamint a vagyonadó fizetési kötelezettség, az 1953. évi január hó 1. napjával megszünik.

(2.) Az (1.) bekezdésben foglaltak az 1953. évi január hó 1. előtti időre járó kereseti- és vagyonadó megfizetési kötelezettségeket nem érintik.

2. §.

A munkaviszonyban álló dolgozó és a kisipari szövetkezeti tagok 1 százalékos kereseti adóját, a szekér- és kordéfuvarosok, valamint a tanyai építkezéseknél foglalkoztatott építőiparosok levonásos kereseti adóját, továbbá a munkaviszonyon kívül folytatott tevékenységből származó jövedelem utáni adót az 1953. évi január 1. napjától kezdődőleg a különbségekre utaló jelző alkalmazásával jövedelem adóknak kell nevezni. (Például 1 százalékos jövedelem adó, munkaviszonyon kívüliek jövedelemadója stb.).

3. §.

A munkaközösségekbe tömörült szabadfoglalkozásúak általános jövedelmi adóját a pénzügyminiszter állapítja meg.

II. A Magyar Állampolgár külföldi állampolgár által örökbefogadása csak a magyar gyámhatóság engedélyével érvényes. Magyar állampolgár gyámsági ügyében a magyar gyámhatóságnak kizárólagos joghatósága van. (XII. 28.).

III. Nagykorú az, aki a 18. életévét betöltötte. Aki házasságot köt, 18. életévének betöltése előtt is nagykorúvá lesz. A kiskorú (korlátoltan cselekvőképes) személy törvényes képviselőjének közreműködése nélkül is jogérvényesen köthet munkaszerződést a Munka Törvénykönyve értelmében 14. életévének betöltése után, és azt fel is bonthatja, rendelkezhet a munkájával szerzett keresményével és erre korlátozott felelősséggel egyéb kötelezettséget is vállalhat, megkötheti a mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése körébe tartozó kisebb jelentőségű ügyleteket és megkötheti az olyan ügyleteket, amelyekkel kizárólag előnyt szerez. A korlátoltan cselekvőképes kiskorú részére igért vagy juttatott ajándékot a törvényes képviselő visszautasíthatja, illetőleg visszaadhatja. Az a kiskorú, aki 12. életévét nem töltötte be, cselekvőképtelen. (XII. 28.).

IV. A bíróság gondnokság alá helyezheti kérelemre azt, aki vagyoni ügyeit azért nem tudja ellátni, mert ismeretlen helyen távol van, vagy szabadságvesztés büntetését tölti. Az ilyen gondnokság alá helye-

zést a házastárs, egyenes ági rokon vagy a gondnokság alá helyezendő volt lakóhelye szerint illetékes község (városi, városi kerületi) tanács végrehajtóbizottsága kérheti. Az ilyen gondnokság alá helyezés a cselekvő képességét nem érinti. (XII. 28.).

V. A járulék fizetés szempontjából nem számít be a munkabérbe a különleges alkalmakkkor adott jutalom, a dolgozóknak a rendes munkabéren felül különleges alkalmakkor juttatott segély és a dolgozót megillető családipótlék. (XI. 2.).

VI. A házastársak egymással kötött adás-vétel, csere-, kölcsön- és ajándékozási ügyleteinek, továbbá a közös vagyon megosztására, úgyszintén a bírói határozattal megszüntetett vagyonközösség visszaállítására vonatkozó szerződésüknek, valamint a házastársak közt létrejött tartozás elismerésének érvényességéhez közokirat szükséges. Nem szükséges közokirat ingó dolog ajándékozásához, ha az ajándék átadása megtörtént. A házastárs által a vagyonközösség fennállása alatt kötött ügylethez a másik házastárs részéről megkívánt hozzájárulás nincs alakszerűséghez kötve. (XII. 28.).

VII. A *gyermekek neve* tekintetében az új családjogi törvény végrehajtása tárgyában kiadott törvényerejű rendelet úgy intézkedik, hogy házasságban élő szülők gyermekük nevére vonatkozóan akkor köthetnek megállapodást, ha az anya kizárólag a maga családi nevét viseli. A gyermek nevére vonatkozó esetleges megállapodást legkésőbb a gyermek születésének anyakönyvi bejegyzése során lehet az anyakönyvvezetőnek bejelenteni. Házasságban élő szülők gyermeke azonban nem viselhet más nevet, mint amelyet a korábbi közös gyermekre nézve már bejelentettek. Ha a gyermek családi nevére nézve rendelkezés nem történt, a gyermek az apa családi nevét viseli. (XII. 28.)

VIII. *Eseti* gondnokot rendelhet a gyámhatóság szülői felügyelet, gyámság vagy gondnokság alatt álló személy részére oly ügyek ellátása végett, amelyekben a szülő, a gyám, illetőleg a gondnok akár a törvény vagy a gyámhatóság kizáró rendelkezése folytán, akár tényleges akadály miatt nem járhat el, továbbá amelyekben sürgősen kell intézkedni és a kiskorúak, illetőleg a gondnokság alatt állónak nincs törvényes képviselője, vagy annak személye nem állapítható meg. (XII. 28.).